

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Korán: vývoj umělecké tradice

Marie Řeháková

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická
Katedra blízkovýchodních studií
Studijní program Mezinárodní teritoriální studia
Studijní obor Blízkovýchodní studia

Bakalářská práce
Korán: vývoj umělecké tradice
Marie Řeháková

Vedoucí práce:

Mgr. Daniel Křížek, Ph.D.

Katedra blízkovýchodních studií

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2013

.....

Poděkování

Děkuji vedoucímu své práce Mgr. Danielu Křížkovi, Ph.D., za poskytnutí odborných rad a cenných připomínek.

Obsah

1 Úvod.....	7
2 Korán.....	9
3 Arabská kaligrafie	11
3.1 Druhy písma	11
4 Vývoj uměleckého zpracování koránů.....	13
4.1 Rané období (7. - 10. století)	13
4.1.1 Doba vlády Umajjovců (661–750)	14
4.1.2 Raná doba vlády Abbásovců	15
4.2 Korány 11. - 13. století.....	18
4.2.1 Korány původem z Maghrebu a Španělska	19
4.2.2 Korány původem z Mašreku a Íránu	20
4.3 Korány 14. a 15. století.....	21
4.3.1 Íránské korány	21
4.3.2 Mamlúcké korány	22
4.3.3 Osmanské korány.....	25
4.3.4 Maghrebské korány	26
4.4 Korány 16. století.....	27
4.4.1 Korány z období Safijovců a Qádžarovců	27
4.4.2 Osmanské korány.....	28
4.5 Korány 17. - 19. století.....	29
4.5.1 Osmanské korány.....	32
4.5.2 Maghrebské korány	33
5 Korány pocházející z dalších částí islámského světa.....	34
5.1 Indie	34
5.2 Indonésie.....	35
5.3 Mauretánie	36
5.4 Východní Afrika.....	36

6 Závěr.....	37
7 Seznam použité literatury a elektronických zdrojů	39
8 Resume.....	40
9 Přílohy	41

1 Úvod

Svatá kniha islámu byla sestavena již před více než třinácti staletími. Podle muslimů obsahuje doslovné zjevení *Muhammadovi*. Jedná se o velmi obsáhlé dílo, které je pro muslimy důležité jako například Bible pro křesťany. Nenesé význam však jen po stránce náboženské, ale také umělecké.

Během existence Koránu došlo k mnohým úpravám a změnám. Tyto změny se dotkly i samotného zpracování knihy. Vyvíjelo se písmo, použité materiály i grafické úpravy a iluminace jednotlivých svazků.

Tato práce se zabývá právě vývojem umělecké tradice Koránu. Čtenáři bude nastíněn jak vývoj používaných materiálů, tak i vývoj písma, iluminací, knižních vazeb a to v průběhu několika staletí.

První kapitola se věnuje obecným informacím o Koránu, jeho členění a redakci. Kapitola druhá se bude zaměřovat na arabskou kaligrafii, neodmyslitelně patřící k vývoji tohoto umění. Jejím vývoji a druhům písma. Další nás seznámí s vývojem uměleckého zpracování koránů od západního koutu islámského světa (Maroko, muslimské Španělsko) až do oblasti dnešního Íránu a Afghánistánu. Tato kapitola bude chronologicky členěna do několika podkapitol. Typologie bude vytvářena podle několika kritérií - podle chronologického členění, podle dynastií nebo podle geografického rozdělení - Maghreb (státy severní Afriky: od Libye až po Maroko a muslimské Španělsko) a Mašrek (ve smyslu protikladu k Maghrebu, tzn. území od Egypta až po Írán). Poslední kapitola je pak zaměřena na vývoj koránů z dalších částí islámského světa (Indie, Indonésie a Východní Afrika).

Vše je doplněno ukázkami konkrétních koránů, použitých jako zdroj při psaní této práce, které jsou typické pro dané období, dynastii nebo geografickou oblast.

Cílem práce je poskytnout čtenáři přehled vývoje tohoto krásného umění a pokusit se o vytvoření „obecně platného vzorce“ při tvorbě koránů v jednotlivých obdobích a místech tvorby.

Téma vývoje umělecké tradice Koránu se mi zpracovávalo zprvu dosti obtížně. K tomuto tématu mnoho zdrojů k dispozici nebylo. V odborné literatuře a i v

internetových zdrojích se jednotlivé informace spíše opakovaly, než aby mi poskytly informace nové. Internetové stránky světových muzeí s islámským uměním nabízejí nekonečnou škálu velmi kvalitních fotografií, avšak podrobný popis konkrétního díla mnohdy chybí. Období, které je velmi kvalitně a podrobně zpracované téměř ve všech pramenech je rané období uměleckého vývoje, datované v rozmezí od 7. do 10. století. K hlubšímu poznání koránského umění tohoto období přispěl především nález jedněch z nejstarších islámských knih, který byl proveden německým týmem v Jemenu v roce 1979.

Téma práce jsem si vybrala především proto, že v česky psané literatuře se žádné prameny k tomuto tématu nevyskytují. Čerpala jsem převážně z anglicky psané literatury doplněné cizojazyčnými internetovými zdroji, taktéž převážně v anglickém a německém jazyce. Dalšími zdroji pro mě byly oficiální internetové stránky světových muzeí a online databáze. Doplnující informace, které se nevztahovaly k samotnému tématu, jsem pak čerpala z česky psané literatury.

Podle správného přepisu z arabštiny do češtiny jsem se řídila podle knihy Luboše Kropáčka *Duchovní cesty islámu*. Slovo Korán bychom měli správně přepisovat jako *Qur'án*¹. Já ve své práci používám pro nás známý a zažitý název korán.

---

¹ Kropáček, L. (2006): s. 28.

2 Korán

Korán je svaté písmo muslimů. Obsahuje texty, které byly přednášeny prorokem Muhammadem. Muslimové věří, že Muhammadovi se zjevení dostala prostřednictvím archanděla Gabriela. Slovo *Qur'án* je odvozeno od slova *qara'a*, což znamená „přednášet“, „recitovat“ nebo „číst“, a znamená tedy „přednášení“, „recitování“ nebo „čtení“.²

Dělení Koránu

Korán je rozdělen do 114 kapitol, které se nazývají *súry*. Tyto kapitoly se od sebe liší délkou, některé mají pouze tři verše, jiné, například ta nejdelší, až 286 veršů. *Súry* byly již od rané doby od sebe oddělovány. A to záhlavími. Toto oddělování bychom však v koránských listech z počátku islámské víry nenašli. Jméno *súry* bychom našli až na jejím konci. V současných muslimských vydáních má každá *súra* své záhlaví, které je umělecky ztvárněno a obsahuje údaje například o názvu *súry*, pořadovém čísle apod. Názvy *súr* byly velmi důležité k recitování Koránu, protože číslování bylo zavedeno až v 19. a 20. století. Je pravděpodobné, že za života Muhammada *súry* žádný název neměly. Pojmenovány byly nejspíš až těmi, kteří byli pověřeni redakcí Koránu za *Uthmána*, který byl třetí volený chalífá v letech 644 – 656.

Praktické bylo dělení Koránu na třicet přibližně stejných částí, které se využívaly k recitování během postního měsíce ramadánu. Tyto části se nazývají *adžzá'*, v jednotném čísle *džuz'*. Občas se Korán dále dělí na šedesát nebo i více částí, které ulehčily čtení Koránu během určitých časových period. Místa, kde jednotlivé části končí a druhé začínají, se v rukopisech i v tištěných koránech značí na okraji. V každé *súře* je obsažen určitý počet veršů, tzv. *áját* (v množném čísle), v čísle jednotném *ája*.³

Redakce Koránu

Muhammad po dobu své prorocké činnosti (více jak dvacet let) neustále pronášel další části, z čehož vyplývá, že Korán nemohl vzniknout najednou. Zprvu byl Korán určen pouze pro ústní recitování. Později se nechal *Muhammad* inspirovat židovským a

---

² Hrbek, I. (2010): s. 46-50

³ Tamtéž s. 46-50

křesťanským učením, a tak mu byla vnuknuta myšlenka, aby sestavil knihu. Nakonec však došlo k redakci až po jeho smrti. V době prorokovy smrti se již objevoval značný počet zapsaných jednotlivých částí, nebo obsáhlejších pasáží. Je třeba zmínit, že arabské písmo (které vzniklo z kurzivního písma Nabatejců) mělo velké nedostatky.

V těchto dobách v podstatě neexistovala žádná pravidla pravopisu. To pak zapříčinilo, že čtení Koránu bylo poněkud nepřesné. Dalo by se říci, že již v době *Muhammadovy* smrti existoval nějaký Korán, který však nevytvářel jednotný celek. Oficiální redakce Koránu byla provedena až za vlády třetího chalífy *Uthmána* a to především na popud několika neshod ohledně správného recitování. Práce na redakci proběhly v poměrně krátké době, v letech 651 až 656. Redakce stanovila přesný počet veršů v súrách, počet samotných súr, uspořádala je do nynějšího pořadí a dala jim tituly.⁴ Od tohoto období tedy můžeme hovořit o jakémsi řádu či uspořádání Koránu. To udalo vzhled respektive podobu redakce svatého písma pro budoucí vytváření a přepisy této knihy.

---

⁴ Hrbek, I. (2010): s. 66-73

3 Arabská kaligrafie

Nehovoříme však o „obyčejně“ psané knize. Korány byly na rozdíl od většiny knih bohatě dotvářeny uměleckými prvky, které transformovaly knižní text v umělecká díla.

Korán se nestává uměleckým dílem jen díky iluminaci v něm obsáhlé nebo zpracování obalu knihy, ale je to především kaligrafií neboli uměním krasopisu. Neodmyslitelně patří k vývoji koránských textů. Přijde mi tudíž namísto se alespoň okrajově o tomto umění zmínit.

Kaligrafie byla v islámském světě vždy velmi vážená, protože to byl prostředek k zachování Koránu. Zákazem figurálního zobrazování se tak stala hlavním prostředkem abstraktního vyjadřování, především v náboženských textech.

Korán je velice obsáhlým dílem. Obsahuje 114 súr, ve kterých je ukryto 6237 veršů, což může být něco kolem 77934 slov.⁵

„Ozdobit a napsat tolik veršů a slov vyžaduje pevnou ruku, znalost jazyka a znalost umění, schopnosti, které vedly ke vzniku umění nového – umění písma.“⁶

3.1 Druhy písma

Kúfické písmo⁷: Písmo bylo na vrcholu od 9. až do 12. století. Má rovné úhly a většinou bývá bez teček a vokalizace. Nejstarší památka psaná tímto písmem je kopie Koránu z 8. století. Později se z něj vyvinulo další písmo – modernější kúfické písmo. Moderní kúfí používá již vždy tečky pro vokalizaci. Z tohoto písma se vyvinul další druh písma a to *Al-maghribí*, které bylo využíváno v oblasti Maghrebu a jihošpanělské Andalusie.⁸

Během 10. století se začaly objevovat další druhy písma, kterým dal základ známý kaligraf *Ibn Mugla* (zemř.939) a jeho následovníky byly později zdokonaleny. *Ibn Mugla* byl první, kdo vytvořil systém písma. Popsal, jak má být každé písmeno

---

⁵ Bahbouh, Ch. (2002): s. 28.

⁶ Tamtéž s. 28.

⁷ Viz příloha č. 1. str. 41.

⁸ Bahbouh, Ch. (2002): s. 39.

velké. Velikost písma záležela na velikosti písmena *alif* a značky, které určovaly velikost *alifu* byly tečky kosočtvercového tvaru.⁹ Spolu se svými žáky založil kaligrafickou školu, která byla známá jako „6 per“ (*al-aglam as-sitta*), kde se vyvinulo šest stylů písma.¹⁰

At-tult¹¹ (třetina): toto písmo je často používáno v mešitách, v názvech knih a také v novinách. Největší obliby se tomuto písmu dostalo v Egyptě. Při psaní se musí dodržovat jedna zásada. A to, že každé písmeno se musí mírně svažovat o jednu třetinu. Například výška písmene *alif* je přibližně 9 teček a špička písmene má háček o přibližné velikosti 3 teček. Již zmíněné „tečky“ byly vytvářeny hrotem psacího pera.

An-nasch¹²: Písmo se nejvíce proslavilo v Sýrii, kde se od 7. století používalo při opisování knih. V dnešní době se používá v tiskárnách. Písmo *An-nasch* má šikmý sklon a je kulatější než písmo *At-tult*. Písmeno *alif* má výšku 5-7 teček a je široké.

Ar-ruqa¹³ (záplata): Toto písmo slouží k denní potřebě. Nalezneme ho v inzerátech a novinách.

At-taliq (zavěšení): Písmo bylo vytvořeno perskými kaligrafy ve 13. století. Na první pohled se zdá, jakoby písmo viselo na pomyslné čáře. Koncem 13. století – tedy po krátké době od jeho samotného vzniku - se z tohoto písma vyvinulo další písmo a to *nastaliq*. *Nastaliq*¹⁴ byl používán především v opisech perské literatury. V 15. století se v Íránu vyvinulo písmo *fárisí*.

Ad-diwán¹⁵: Je velmi zdobené, proto se obtížněji četlo. Používalo se především na úřadech v Turecku.

Al-muhaqqaq: Písmo rozšířené v Egyptě, Íránu a Indii. Je monumentální a dynamické. Rozdíl mezi písmi *Al-muhaqqaq* a *At-tult* je velmi jemný.¹⁶

---

⁹ Viz příloha č. 2. str. 41.

¹⁰ Gruber, Ch. (2010): s. 11.

¹¹ Viz příloha č. 3. str. 41.

¹² Viz příloha č. 4. str. 41.

¹³ Viz příloha č. 5. str. 42.

¹⁴ Viz příloha č. 6. str. 42.

¹⁵ Viz příloha č. 7. str. 42.

¹⁶ Bahbouh, Ch. (2002): s. 39–44.

4 Vývoj uměleckého zpracování koránů

Korány prošly během staletí mnohými změnami. Vyvíjel se materiál, písmo, iluminace i vazby knih. Vývoj uměleckého zpracování můžeme rozdělit podle určitých kritérií a to podle chronologického – co bylo pro danou dobu nejtypičtější, pak podle toho, jaká dynastie byla v té určité době u moci a typické rysy v produkci koránů během její vlády, a pak lze vývoj rozdělit také geograficky, převážně na západní islámský svět (Maghreb, muslimské Španělsko) a na východní islámský svět (Mašrek a Írán).

4.1 Rané období (7. - 10. století)

Z počátku islámu se mnoho koránů nedochovalo, pouze jejich fragmenty. To bylo způsobeno především materiály používanými v nejstarších dobách. Využívané suroviny nebyly příliš trvanlivé. K ranému zapisování koránských veršů se využívaly například kosti, listy palmy nebo kameny. Až o něco později se začal častěji vyskytovat trvanlivější materiál, jako byl pergamen.¹⁷ Pergamenem se označuje nevydělaná, sušená a hlazená kůže, která se pro svou dostupnost, vcelku jednoduché zpracování a dlouhou trvanlivost používala právě především v knihařství. Tento materiál byl velmi oblíben díky své dobré (robustní) kvalitě. Při jeho výrobě byli tvůrci koránů odkázáni na menší a protáhlý formát, kdy na jednu stránku se mnohdy vešel jen malý počet řádek. To zapříčinilo, že v 9. a 10. století formát kopírovaných knih byl horizontální. Knihy byly často kvůli této povaze materiálu produkovány až v několika svazcích (většinou ve 30-ti dílných).¹⁸

Nejstarší známé listy koránů se lišily písmem podle toho, v jaké oblasti byly vydány. Za jedno z nejstarších písem se považuje písmo *hidžází*. Podle tohoto názvu lze odvodit, že korány psány tímto stylem pocházely z oblasti dnešní Saudské Arábie, z oblasti Hidžázu, kde se nacházejí posvátná města islámu Mekka a Medína. Toto písmo se přibližně datuje v rozmezí let 650-700.¹⁹ Písmo *kúfické*, pojmenované podle města

---

¹⁷ Gruber, Ch. (2010): s. 7–8.

¹⁸ Fogg, Sam. *The Illuminated Word: The Qur'an, 650-1930* [online]. 2008 [cit. 2013-04-02]. Dostupné z: www.samfogg.com/exhpdf.php?id=17.

¹⁹ Korn, Hannah. *Scripts in Development* [online]. 2012 [cit. 2013-03-29]. Dostupné z: <http://www.metmuseum.org/en/exhibitions/listings/2012/byzantium-and-islam/blog/topical-essays/posts/script>.

Kúfa v dnešním Iráku, které se hojně využívalo v architektuře, se postupně stávalo typickým písmem pro kopírování koránů a to již od poloviny 8. století.²⁰

Roku 1979 byly německým týmem objeveny v Jemenu fragmenty nejstarších islámských knih. Tyto listy byly datovány od 7. do 10. století. Byly různých velikostí. Od monumentálních až po malé kapesní. Psány byly černým nebo hnědým inkoustem ve stylu písma *kúfi*. Jako značky pro samohlásky byly použity tečky, které byly v červené, zlaté nebo zelené barvě inkoustu. Verše byly oddělovány pomocí květinových rozet.²¹ Knihy byly psány ve formátu na šířku. Existují však i výjimky, kde text, pocházející z této doby, byl ve formátu na výšku. Poukazuje na to list koránu pocházející z 1. poloviny 8. století.²² Text nebyl doplněn vokalizačními značkami. Jednotlivé kapitoly jsou od sebe odděleny barevnými pruhy, které se nacházejí přes celou šíři papíru. Různé značky oddělují každý pátý a desátý verš.²³

4.1.1 Doba vlády Umajjovců (661–750)

V raném umajjovském období neopisovali knihy pouze písaři islámské víry, ale také křesťanské. Kaligrafové často zdobili své dílo i vlastními iluminacemi a sami si i dokonce knihy vázali. Jeden písař stihl opsat během svého života až 1000 kusů knih. Styl písma, iluminace, designu a knižních vazeb se promítl i do ne-koránských rukopisů.²⁴

Do pozdního umajjovského období lze zařadit ukázkou fragmentu listu Koránu²⁵ o sedmnácti řádcích *kúfického* textu, pocházejícím z 8. století. Přesný původ tohoto listu není znám. Písmo se v některých prvcích podobá stylu písma *hidžází*. Tento prvek spolu s formou značek oddělující verše poukazuje právě na to, že list pochází z této doby. List je o velikosti 13,5 cm na výšku a 18,6 cm na šířku.²⁶

---

²⁰ Korn, Hannah. *Scripts in Development* [online]. 2012 [cit. 2013-03-30]. Dostupné z: <http://www.metmuseum.org/en/exhibitions/listings/2012/byzantium-and-islam/blog/topical-essays/posts/script>.

²¹ Gruber, Ch. (2010): s. 8.

²² Viz příloha č. 8. str. 43.

²³ The David Collection [online]. [cit. 2013-03-10]. Dostupné z: <http://www.davidmus.dk/en/collections/islamic/dynasties/umayyads>.

²⁴ Leaman, O. (2005): s. 384.

²⁵ Viz příloha č. 9. str. 43.

²⁶ Fogg, Sam. *The Illuminated Word: The Qur'an, 650-1930* [online]. 2008 [cit. 2013-04-02]. Dostupné z: www.samfogg.com/exhpdf.php?id=17.

4.1.2 Raná doba vlády Abbásovců

Do přechodného období dvou stylů písma - *hidžází* a *kúfí* se řadí list Koránu²⁷ z raného období Abbásovců (ti měli v rukou moc v letech 750 – 1258), jehož přesný původ není opět znám. Na jedné straně o rozměrech 25 cm na výšku a 19,5cm na šířku se nachází šestnáct řádek textu.²⁸

Od abbásovského období byly texty zlatě a barevně iluminovány. V této době poprvé narážíme na alfanumerický systém. Skupiny veršů (většinou po pěti nebo deseti) byly označovány písmeny arabské abecedy, které přesně udávaly, kolik určitá skupina veršů obsahuje. Nejčastěji se vyskytující bylo písmeno *há*, které označovalo skupinu pěti veršů. Toto písmeno bylo většinou stylizováno do tvaru slzy nebo jiného hruškovitého tvaru. Dále pak bylo hojně využívané písmeno *já*. To se používalo pro oddělení deseti veršů, písmeno *káf* dvaceti a pro označení třiceti veršů bylo používáno písmeno *lám*.²⁹

V 9. století bylo jedním z hlavních center produkce koránů město *Qajruwán* v současném Tunisku.³⁰ Jedním z nejznámějších exponátů, pocházejícím z této doby, je Modrý Korán.³¹ Přesný původ tohoto díla je bohužel neznámý. Pochází nejspíše z oblasti severní Afriky nebo Španělska. Doba vzniku se udává 9. století.³² Pro vznik této knihy byl použit pergamen obarvený modrým barvivem indigo. Na každém listu se nachází patnáct řádků napsaných *kúfickým* písmem ve zlaté barvě. Tato metoda psaní zlatým práškem se nazývá chrysografie. Text není doplněn vokalizačními značkami a každá skupina dvaceti veršů je od sebe oddělena stříbrnou rozetou. Nevýhodou použití přimíchávání stříbra do užívaných barev byla trvanlivost tohoto drahého kovu. Po nějakém čase při působení okolních vlivů tento kov totiž oxidoval, což mělo za následek zčernání ozdobných dekorací. Část tohoto rukopisu je uložena v Tunisku, další části nebo jednotlivé listy se pak nacházejí v evropských muzeích a také v soukromých

---

²⁷ Viz příloha č. 10. str. 44.

²⁸ Fogg, Sam. *The Illuminated Word: The Qur'an, 650-1930* [online]. 2008 [cit. 2013-04-02]. Dostupné z: www.samfogg.com/exhpdf.php?id=17.

²⁹ Leaman, O. (2005): s. 387.

³⁰ Fogg, Sam. *The Illuminated Word: The Qur'an, 650-1930* [online]. 2008 [cit. 2013-04-02]. Dostupné z: www.samfogg.com/exhpdf.php?id=17.

³¹ Viz příloha č. 11. str. 44.

³² Gruber, Ch. (2010): s. 50.

sbírkách.³³ Je psaný ve formátu na šířku a rozměry jednoho listu jsou 28,6 cm na výšku a 35 cm na šířku.³⁴

Jednotlivé listy Koránu zdobila iluminace, která neměla funkci pouze okrasnou, ale i funkci praktickou. Drobné iluminace ve tvaru růžiček, koleček a dalších podobných značek oddělovaly verše (*áját*) a oddíly (*adžzá'*). Koncem 9. století byla vždy na začátek Koránu vložena tabulka, která informovala o počtu veršů, slov a písmen. V 11. století tato tabulka byla nahrazena iluminovaným frontispisem.³⁵

Nejstarší frontispisy se začaly objevovat ale již v době abbásovske nadvlády. V koránech psaných v horizontálním formátu byl frontispis bohatě iluminován. Iluminace se nacházely na první straně nebo na prvním dvojlistu. Z iluminované strany vyčnívaly do okrajů ozdobné ornamenty. U iluminovaných dvojlistů byla většinou pravá strana zrcadlovitě totožná se stranou levou. V některých případech připomíná frontispis svým ztvárněním koberec s orientálními vzory.³⁶

Celé stránky koránů bývaly často zbarveny, a to například modře (viz. Modrý Korán), ale objevovaly se i jiné barvy jako narůžovělá, oranžová nebo fialová. Tradice rukopisů zbarvených do různých barev se vyvinula v Byzantské říši a brzy se rozšířila i do islámského světa. Barevné stránky se využívaly jen pro ty nejluxusnější umělecké kousky. Příprava byla velmi zdouhavá a bylo nutno použít drahý materiál – pergamen a drahá barviva. Ukázkou je Korán, jenž pochází pravděpodobně z 9. století a jeho stránky jsou zbarveny do cihlově červené barvy.³⁷ *Kúfické* písmo bylo napsané klasickým inkoustem modré barvy na pergamenu. Text není vokalizovaný, neboť vokalizační značky byly zapisovány až v pozdější době, rozvíjeny spolu s vývojem psané formy arabského jazyka. Dílo je o rozměrech 16,5 cm na výšku a 22,2 cm na šířku.³⁸

---

³³ Daiber, V., Junod, B., Akbaria, L. (ed.). (2010): s. 34.

³⁴ The David Collection [online]. [cit. 2013-03-07]. Dostupné z: <http://www.davidmus.dk/en/collections/islamic/dynasties/northafrica/art>.

³⁵ Khalili, N. D. (2005): s. 51.

³⁶ Gacek, A. (2009): s. 110-111.

³⁷ Viz příloha č. 12. str. 45.

³⁸ The Metropolitan Museum of Art [online]. [cit. 2013-04-04]. Dostupné z: <http://metmuseum.org/Collections/search-the-collections/140011540>.

Ze stejného století pochází i dvojlist³⁹ pergamenu Koránu, jehož původ není přesně znám, ale udává se Irák nebo Sýrie. List pergamenu je 27 cm dlouhý a 36,5 cm široký. *Kúfické* písmo v něm obsažené je ve zlaté barvě orámované hnědým inkoustem. Značky pro vokalizaci jsou v červené a modré barvě ve tvaru malých teček. Každý pátý a desátý verš je opět oddělen značkou.⁴⁰

Do období prvních třech staletí islámské víry patří například i Korán⁴¹, který byl po několik staletí umístěn ve Skalném Dómu. V současné době je uložen v Islámském muzeu v mešitě al-Aqsa v Jeruzalémě. Jako materiál byl použit pergamen z gazelí nebo koží kůže. Toto dílo pochází pravděpodobně z oblasti dnešního Iráku. Je napsáno *kúfickým* písmem ve formátu na šířku. Pro písmo byl použit inkoust černé barvy a pro vokalizační značky inkoust v barvě červené. Zlaté nápisy sůr se nacházejí nad iluminovanými panely, kde převládá červená barva. Po okrajích jsou jednotlivé panely zdobeny květinovými motivy opět v červené a místy zelené barvě. Celá kniha je chráněná pevnou knižní vazbou, která je však o dost mladší datace než samotný obsah knihy. Pochází pravděpodobně až ze století osmnáctého. Vazba se skládá z předního a zadního krytu, které jsou k sobě připevněny pomocí spon. Vnitřní část knižní vazby je pozlacená a prošitá hedvábnou nití. Rozměry díla jsou 24 cm na výšku a 31,5 cm na šířku.⁴²

Korány z raného abbásovského období byly vázány ve dřevěných deskách, nebo spíše truhlách, které byly uzavřeny ze všech stran. Pohyblivý měly horní kryt, který byl k truhle připevněn koženými pásky. Takovýchto krytů koránů se dochovalo pouze velmi malé množství.⁴³

Knižní vazby mají dlouhou starověkou tradici, však až po arabském dobytí Egypta v roce 641 se dostaly různé knihařské techniky do povědomí islámského světa. Nejstarší knižní islámské vazby pocházejí z 9. století a jsou v nich viditelné prvky

---

³⁹ Viz příloha č. 13. str. 45.

⁴⁰ The David Collection [online]. [cit. 2013-03-10]. Dostupné z: <http://www.davidmus.dk/en/collections/islamic/dynasties/abbasiderne>.

⁴¹ Viz příloha č. 14. str. 46.

⁴² Museum With No Frontiers: Discover Islamic Art [online]. [cit. 2013-03-26]. Dostupné z: http://www.discoverislamicart.org/database_item.php?id=object;ISL;pa;Mus01;9;en.

⁴³ Leaman, O. (2005): s. 387.

koptského vlivu. Díky knižním vazbám bylo možné zařadit koránské dílo do určitého období.⁴⁴

4.2 Korány 11. - 13. století

Koncem 9. století a během 10. a 11. století prošly korány velkými změnami. Jednou z nejzásadnějších změn bylo použití zcela nového materiálu. Na přelomu 10. a 11. století se totiž zdokonalila výroba papíru, díky níž se stal papír používanějším materiálem než dosud využívaný pergamen. Změnil se nejen materiál, ale také formát a velikost. Vedle toho docházelo pochopitelně i k neustálému vývoji písma a iluminace. Iluminace v nejstarších listech koránů bychom našli jen výjimečně a nepříliš ve výrazné formě. Ta se totiž rozvinula až v této pozdější době. Formát psaný na šířku se změnil na formát psaný na výšku. Tím byla změněna jak velikost, tak i samotný koncept celého díla. Byly vyráběny jak jednodílné korány, tak i vícedílné (většinou třicetidílné).⁴⁵Některé tyto změny, které se týkají především písma a iluminace, si lze prohlédnout na ukázce Koránu⁴⁶, který pochází z Íránu z města Isfáhán a je datován do roku 993. Za povšimnutí také stojí iluminace, která v dřívější době nebyla tak výrazná. Byl zhotoven na papíru a je napsán tzv. novým stylem písma *kúfí*.⁴⁷ Tento nový styl písma *kúfí*, neboli také tzv. východní *kúfí* bylo písmo, které se vyznačovalo velmi elegantními křivkami. Má své typické prvky, kde například písmena *alif* a *lám* jsou protáhlé a vytvářejí výrazný ovál.⁴⁸ Tento druh písma byl využíván především ve východních zemích islámského světa (dnešní území Íránu a Afghánistánu), proto je označováno také jako východní. Díky vertikálnímu formátu může každý řádek textu zabírat širokou plochu a vertikální linie písmene *alif* se svou délkou markantně liší od zbytku ostatních písmen. Tento styl protáhlého písma si lze prohlédnout na ukázce Koránu⁴⁹ původem z východního Íránu nebo dnešního území Afghánistánu, který je datován přibližně do roku 1180. Pro písmo byl použit černý inkoust. Rozměry strany

---

⁴⁴ Baker, C. F., (2007): s. 103.

⁴⁵ Khalili, N. D.(2005): s. 50.

⁴⁶ Viz příloha č. 15. str. 46.

⁴⁷ The Metropolitan Museum of Art [online]. [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: <http://metmuseum.org/Collections/search-the-collections/140006978>.

⁴⁸ The Metropolitan Museum of Art [online]. [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: <http://www.metmuseum.org/Collections/search-the-collections/140005540>.

⁴⁹ Viz příloha č. 16. str. 47.

jsou 29,8 cm na výšku a 22,2 cm na šířku. Iluminované pozadí tvoří arabesky⁵⁰ ve světlých barvách. Značky pro vokalizaci jsou v červené a modré barvě.⁵¹

4.2.1 Korány původem z Maghrebu a Španělska

Velké změny se ale netýkaly v tomto směru více konzervativního Maghrebu (Maroko, Alžírsko, Tunisko) a Španělska.⁵² V této oblasti se používal dlouhou dobu jako hlavní materiál při výrobě koránů pergamen, a to i v té době, kdy dál na východě se stal hlavním materiálem papír.⁵³ V polovině 10. století se zde vyvinulo nové písmo, které se nazývá *Al-maghribí*. Korány napsané tímto písmem byly většinou psány černým nebo hnědým inkoustem a zdobeny zlatou iluminací. Barva papíru měla nejčastěji nádech broskvové barvy. Zvláštností tohoto stylu písma byly také značky pro vokalizaci.⁵⁴ Krásným příkladem, kde jsou tyto znaky dobře znatelné, je ukázka Koránu ze 13. století⁵⁵ původem ze Španělska. Pět linek písma *Al-maghribí* zdobí stránku Koránu o rozměru 33,2 cm na výšku a 26 cm na šířku. Text je napsán hnědým inkoustem, vokalizační značky jsou zobrazeny převážně ve zlaté barvě, některé v barvě černé a zelené. Jednotlivé verše jsou odděleny zlatými ornamenty ve tvaru kruhu. Uzavření skupiny veršů je značeno alfanumerickým systémem. Použitý papír narůžovělé barvy pochází pravděpodobně ze španělského města Játiva, kde se nacházely velmi známé papírny, které patřily k jedněm z nejstarších papíren ve Španělsku.⁵⁶

Korány se objevovaly jak v jednodílném vydání, tak i ve vícedílném. Na tomto území nejčastěji ve čtyřech svazcích a ve čtvercovém formátu.⁵⁷ Tento formát si lze prohlédnout na dvojlistu⁵⁸ Koránu, který pochází ze severní Afriky nebo Španělska z let

---

⁵⁰ Arabeska je ornament jemného listnatého tvaru. Přestože její kořeny zasahují až do doby antiky, tak se stala typickým dekoračním znakem v islámském umění. Využívala se především v iluminovaných rukopisech a knižních vazbách, ale také v architektuře, ve výzdobě koberců, v řezbářství a kamenictví. (Gacek, A. (2009): s. 10).

⁵¹ The Metropolitan Museum of Art [online]. [cit. 2013-03-28]. Dostupné z: <http://www.metmuseum.org/Collections/search-the-collections/140005540>.

⁵² Khalili, N. D.(2005): s. 51.

⁵³ The David Collection [online]. [cit. 2013-03-10]. Dostupné z: <http://www.davidmus.dk/en/collections/islamic/dynasties/northafrica>.

⁵⁴ Daiber, V., Junod, B., Akbarnia, L. (ed.). (2010): s. 39.

⁵⁵ Viz příloha č. 17. str. 47.

⁵⁶ Fogg, Sam. *The Illuminated Word: The Qur'an, 650-1930* [online]. 2008 [cit. 2013-04-02]. Dostupné z: www.samfogg.com/exhpdf.php?id=17.

⁵⁷ Khalili, N. D.(2005): s. 50-51.

⁵⁸ Viz příloha č. 18. str. 48.

1250-1350. Jako materiál byl použit pergamen. Na jedné stránce se nachází pět řádků písma *Al-maghribí* v hnědé barvě. Text je vokalizovaný v zelené, modré a červené barvě. Verše jsou odděleny symboly třech kruhovitých tvarů ve zlaté barvě, které vytvářejí trojlístek. Každý desátý verš je označen kapkovitým tvarem na okraji textu. Nadpisy súr jsou napsány hustým *kúfickým* písmem v barvě zlaté. Rozměry dvojlistu jsou 22 cm na výšku a 41,6 cm na šířku.⁵⁹

Nejstarší známý Korán napsaný ve stylu písma *Al-maghribí* byl dokončen roku 1090 našeho letopočtu. Jeho formát byl stejný jako u většiny koránů pocházejících z této oblasti. Korány byly psány ve vertikálních nebo čtvercových formátech. Avšak ukázka listu Koránu⁶⁰ popsaná šesti řádky písma *Al-maghribí* poukazuje na dřívější dobu, kdy se využívaly formáty vertikální. Opisovači experimentovali a pro díla psaná nejen ve stylu písma *Al-maghribí*, ale například i ve stylu východního písma *kúfí*, pro které byly typické vertikální formáty, byly použity formáty horizontální. Tato ukázka je datovaná z přelomu 10. a 11. století. Rozměry listu jsou 18,9 cm na výšku a 28,7 cm na šířku.⁶¹

4.2.2 Korány původem z Mašreku a Íránu

Písmo *kúfické* bylo postupně nahrazováno písmem *Al-muhaqqaq*, *An-nasch* a *Ar-rajhání*. Nejstarší známý Korán, který byl napsán písmem *An-nasch* pochází z přelomu let 1000/1001 a byl vyroben v Bagdádu. Nejstarší známý Korán napsaný v písmu *Al-muhaqqaq* byl napsán v Íránu v druhé polovině 12. století. Písmem *At-tult* byly nadepisovány kapitoly (*súry*) a kolofón s věnováním. Jen málokdy bylo toto písmo použito v celých knihách. *Kúfické* písmo se objevovalo ale i nadále hlavně ve své upravené formě. Našli bychom jej i v některých koránech z 12. století⁶² jako je například ukázka listu Koránu⁶³ z Íránu, který pochází z 11. - 12. století. Je psán východním *kúfickým* písmem. Vokalizační značky jsou v červené, modré a černé barvě. Verše jsou oddělovány znaky ve tvaru slunce a po stranách se nachází arabské nápisy

---

⁵⁹ Fogg, Sam. *The Illuminated Word: The Qur'an, 650-1930* [online]. 2008 [cit. 2013-04-02]. Dostupné z: www.samfogg.com/exhpdf.php?id=17.

⁶⁰ Viz příloha č. 19. str. 48.

⁶¹ Fogg, Sam. *The Illuminated Word: The Qur'an, 650-1930* [online]. 2008 [cit. 2013-04-02]. Dostupné z: www.samfogg.com/exhpdf.php?id=17.

⁶² Khalili, N. D.(2005): s. 51.

⁶³ Viz příloha č. 20. str. 49.

„*chams aját*“ (pět veršů). Pozoruhodné na tomto díle je náročné zdobení textového podkladu arabeskami. Tento list pochází z třicetidílného Koránu. Velikost jednoho listu je přibližně 31 cm na výšku a 21 cm na šířku.⁶⁴

Jak jsem se již zmínila výše, Korán obsahoval v raném období na začátku tabulku s údaji, která však byla v 11. století nahrazena frontispisem. Ten býval často okázale zdobený. Frontispis byl zdoben například motivem dvou protínajících se kruhů, kde se v jejich překrývající se části nacházel složitě zdobený ornament, který dosáhl největší slávy v ílchánských a mamlúckých koránech.⁶⁵

K ochraně listů sloužily knižní obaly ze dřeva, které byly potaženy kůží. Tím byla vytvořena velice pevná a odolná ochrana textu. Na obalech byly přišity kožené řemínky, poutka s háčky, které chránily knihu před prachem a dalšími nečistotami. Obal knihy byl tvořen dvěma deskami potaženými kůží, desky byly spojeny „tvarovatelnou“ „flexibilní“ kůží, která tvořila hřbet knihy. Klopa, která se dala připevnit k zadní straně obalu, mohla také sloužit jako záložka. Listy byly sešity dohromady a připevněny k hřbetu knihy. Předem připravená tepelně upravená kůže se stala poddajnější k potisku různými ornamenty.⁶⁶

4.3 Korány 14. a 15. století

4.3.1 Íránské korány

Iluminace ílchánských Koránů ze 14. století je charakteristická výrazným designem. Jedná se o kombinaci různých geometrických tvarů, arabesk a lemováním vícebarevnými okvětními lístky.

V íránských koránech ze 14. století došlo také k určitému vývoji při psaní textů svatého písma. Nově se začaly zobrazovat rozety nebo různé jiné kruhové dekorace na první straně. Ve druhé polovině 14. století se zachoval třicetidílný Korán, který pochází z Šírázu. Obsahoval odlišné styly iluminace - charakteristické tmavě modrým základem s jemně květinovými a rostlinnými arabeskami ve zlatě.

---

⁶⁴ The David Collection [online]. [cit. 2013-03-10]. Dostupné z: <http://www.davidmus.dk/en/collections/islamic/dynasties/seljuks>.

⁶⁵ Khalili, N. D.(2005): s. 51.

⁶⁶ Gruber, Ch. (2010): s. 15-16.

Během tímurského a safiovského období (1400-1700) bylo na knižních vazbách nejhojněji používáno zlato a lapis lazuli. Později v 18. století pak i rozdrčená rumělka (sulfid rtuťnatý).⁶⁷

V tomto období se začalo vyskytovat písmo *bihari*, u něhož není původ zcela znám. Tímto stylem písma byly také psány indické korány na konci 14. a během 15. a 16. století.⁶⁸ Vzniklo z písma *An-nasch*. Písmo si můžeme prohlédnout na ukázce Koránu⁶⁹, který se dochoval z konce tímurského období a počátku vzniku Mughalské říše. Na jedné stránce se nachází třináct řádků ve zlaté, červené a černé barvě. Text obsahuje vokalizační značky v černé barvě. Mezi jednotlivými řádky se vyskytují popisky s perským překladem, psané písmem *nastalíq* v červené barvě. Poměrně prostorově výrazné zlatě vyplněné kruhy oddělovaly každý desátý verš. Na tomto listu si můžeme povšimnout, že v šesté řádce na jejím konci udělal písař chybu. Dané slovo je zakroužkované a přeškrtnuté.⁷⁰

Další ukázkou je fragment⁷¹ z listu Koránu ze Samarkandu, který pochází z let 1400-1405. Tato část listu pochází z největšího známého Koránu. Každá strana má sedm linek. Dochovaly se pouze dvě, které byly upraveny po okrajích (viz ukázka). Tento fragment o dvou řádcích měří 45 cm na výšku a 98 cm na šířku. Je psán písmem *muhaqqaq*.⁷²

4.3.2 Mamlúcké korány

Během 14. a začátkem 15. století bylo vytvořeno Mamlúky v Damašku a Káhiře nespočet velmi kvalitních koránů. Nejstarší známý mamlúcký Korán je datován roku 1304 – 1307 a je sedmidílný. Jedny z nejvíce kvalitních koránů v historii islámského umění jsou korány, který jsou spojeny s vládou sultána Ša‘bána (1363-1376). Mezi

---

⁶⁷ Grub, Ch. (2010): s. 25.

⁶⁸ The Metropolitan Museum of Art [online]. [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: <http://www.metmuseum.org/Collections/search-the-collections/140010232>.

⁶⁹ Viz příloha č. 21. str. 50.

⁷⁰ Canby, S. *The Qur'an* [online]. 2012 [cit. 2013-03-22]. Dostupné z: <http://islamic-arts.org/2012/the-qur'an/>.

⁷¹ Viz příloha č. 22. str. 51.

⁷² The David Collection [online]. [cit. 2013-03-10]. Dostupné z: <http://www.davidmus.dk/en/collections/islamic/dynasties/timurids-and-turkmen>.

nejvýznamnější písaře a iluminátory mamlúckých koránů z 30. let 14. století patřil Ahmad al-Mutatabbib.⁷³

Počátkem 14. století se objevovala umělecká díla nejvyšší kvality. Netýkalo se to pouze koránů, ale všech odvětví islámského umění. Těm nejlépe zpracovaným dílům se dostalo veliké pocty. Precizně zpracovaná koránská díla totiž sloužila k reprezentaci sultána. Tomu bylo i u Koránu⁷⁴, který pochází v roce 1313 a pravděpodobně byl vyroben v Káhiře. Vlastníkem byl mamlúcký sultán *Násir ad-Dín Muhammad*, který vládnul (s přestávkami) v letech 1293 - 1340. První dvojlist Koránu je zdoben bohatou iluminací s geometrickými ornamenty, kde převládá zlatá barva, a některé části jsou v barvě modré. Je napsán ve stylu písma *An-nasch* a začátek každé kapitoly je psán v *kúfickém* písmu bílou barvou. Začátky těchto kapitol jsou v iluminovaných rámečcích, kde podkladová barva je modrá a celý rámeček je zdoben drobnými zlatými lístky květin. Verše jsou od sebe oddělovány pravidelnými osmilistými květinami. Knihu chrání kožená vazba. Rozměry exponátu jsou 35 cm na výšku a 26,5 cm na šířku. V současné době se nachází v muzeu tureckého a islámského umění v Istanbulu, kam byl převezen v roce 1914 z hrobky sultána Selima II. z mešity Hagia Sofia.⁷⁵

Iluminace frontispisu z tohoto období zahrnovaly mnohoúhelníky ve tvaru hvězd. Geometrické ornamenty se staly později méně populární, přede vším v 15. století. Za následníků Tímurovců začal být v oblibě nový styl iluminace, charakterizovaný zlatými a barevnými květinovými motivy na modrém základu. Tyto prvky byly také oblíbeny v době safijovské a mughalské vlády v 15. a 16. století. Někdy bývá těžké určit přesný původ některých koránů z tohoto období. V 15. století je velikost koránů zpravidla menší, než u koránů ze 14. století.

Mamlúčtí sultáni byli známí svou oblibou ve výrobě bohatě zdobených, velmi nákladných koránů, které byly často poskytnuty mešitám jako dar. Nejspíše tomu tak bylo i u Koránu⁷⁶ pocházejícího z let 1438-1453 z Káhiry. Muzeum, ve kterém se tento exponát v současné době nachází, je Muzeum islámského umění v Káhiře. Korán byl

---

⁷³ Khalili, N. D.(2005): s. 53.

⁷⁴ Viz příloha č. 23. str. 51.

⁷⁵ Museum With No Frontiers: Discover Islamic Art [online]. [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: http://www.discoverislamicart.org/database_item.php?id=object;ISL;tr;Mus01;22;en.

⁷⁶ Viz příloha č. 24. str. 52.

dán muzeu roku 1956. Předtím byl součástí sbírky egyptského krále *Farúka*. Byl napsán pod záštitou sultána *az-Záhira Džakmaka*, který v této době vládl Egyptu. Stránky knihy jsou o rozměrech 40 cm na délku a 30 cm na šířku. Jako materiál byl použit papír, který byl popsán poznámkami ve stylu písma *At-tult* černým a červeným inkoustem. Hlavní text je psán ve zlaté barvě a jako materiál pro knižní vazbu byla použita světle hnědá kůže s tištěnými ornamenty. Frontispis je zdoben iluminací s rostlinnými motivy na tmavě modrém pozadí. Súry jsou napsány v obdélníkových rámečcích, jejich text je orámován bohatě zdobenou iluminací ve zlatě na modrém podkladu. Na pravé a levé straně dvojlistu se nachází tři ornamenty nad sebou. Dva prostřední jsou květinového charakteru připomínající lotosový květ a zbývající jsou kruhové medailonky vyplněné opět různými květinovými symboly. Verše jsou od sebe oddělovány zlatými znaky, v podobě okvětního trojlístku.⁷⁷

Mezi jedno z nejoblíbenějších a nejčastěji se vyskytujících písem mamlúckých koránů pocházejících z přelomu 14. a 15. století patří písmo *Al-muhaqqaq*. Tento styl písma má ploché protáhlé křivky a je tak vhodný pro produkci velkoformátových koránů. Zmíním-li se o materiálu, tak používaným materiálem byl papír, většinou dorůžova zbarvený. Do této charakteristiky krásně zapadá ukázka listu Koránu, který pochází z přelomu 14. a 15. století.⁷⁸ Tento list je popsán jedenácti řádky v černé barvě písmem *Al-muhaqqaq*, zlaté rozety, které jsou nepravidelně zdobené modrými tečkami, oddělují verš od verše. Symboly, nacházející se po pravém okraji listu, obsahují pravděpodobně arabská slova *chamsa* a *ašara*, které oddělují každý pátý a desátý verš. Nadpisy súr jsou v iluminovaných obdélníkových panelech napsány v bílé barvě ve stylu písma *kúfí*. Obdélníkové panely jsou dekorovány zlatými arabeskami a medailonky ve zlaté barvě. V horní části lze přečíst slabým písmem *waqf*. Jedná se tedy o Korán, který byl darován náboženské organizaci. Velikost jednoho listu je 44,8 cm na výšku a 33,5 cm na šířku. Nachází se v muzeu ve Švédsku ve Stockholmu.⁷⁹

---

⁷⁷ Museum with no frontiers: Discover Islamic Art [online]. [cit. 2013-03-25]. Dostupné z: http://www.discoverislamicart.org/database_item.php?id=object;ISL;eg;Mus01;9;en.

⁷⁸ Viz příloha č. 25. str. 53.

⁷⁹ Museum with no frontiers: Discover Islamic Art [online]. [cit. 2013-03-25]. Dostupné z: http://www.discoverislamicart.org/database_item.php?id=object;ISL;se;Mus01;6;en.

Mamlúcké rukopisy bychom mohli poznat na základě dvou velmi výrazných prvků ornamentální dekorace. Za prvé dekorace, která je obsáhlá v hlavním textu. Tato dekorace je využívána společně s dalšími různými symboly pro oddělování veršů (jako to je u většiny koránů, však v tomto případě je tento prvek velmi výrazný). Za druhé to jsou dekorační prvky, které se objevují po stranách hlavního textu a slouží k oddělování jednotlivých částí knihy. Těchto znaků si můžeme povšimnout například na ukázce Koránu, pocházejícího z roku 1330.⁸⁰ V tomto Koránu se nachází celá řada ornamentálních dekorací, které se liší svým provedením. Symboly v tomto exponátu bychom našli jak kruhovitěho tvaru, tak tvaru obdélníkového. Každý znak, oddělující jednotlivé sekce Koránu, je ve zlaté barvě olemován slabou linií modrého inkoustu s drobnými dekoračními prvky. Uprostřed každého znaku se nachází modrou barvou ve stylu písma *Ar-ruqa* ' nápis poukazující na danou část knihy. Na konci tohoto díla bychom také našli údaje například o datu a jménu autora. Je velmi zajímavé a také neobvyklé, že autorem tohoto Koránu byla žena – *Zajna bint Ahmad al-Maqdisiyya*. Kaligrafické dílo, vytvořené ženskou rukou, bylo velmi netradiční a tomuto exempláři dodává vysokou uměleckou a také historickou hodnotu.⁸¹

4.3.3 Osmanské korány

Od druhé poloviny 15. století byly osmanské korány ovlivněny tímurským stylem. Byly inspirovány íránskými korány vyrobenými v Šírázu, Tabrízu a Herátu během 15. století. V předchozích staletích byly korány psány v různých stylech. Hovoříme-li o písmu, nejčastěji bylo používáno písmo *An-nasch* – toho si také můžeme povšimnout na ukázce Koránu, který pochází přibližně z poloviny 16. století.⁸² Nadpis hlavní súry tohoto Koránu je v bílé barvě na zlatém podkladu písmem *At-tult*, hlavní text je pak napsán právě ve stylu písma *An-nasch*. Tato kniha byla prací jednoho z nejvýznamnějších osmanských kaligrafů - *Ahmeda Karahisariho* (1468-1556)⁸³ a nese tak jeho výrazný rukopis.

---

⁸⁰ Viz příloha č. 26. str. 54.

⁸¹ Museum whit no frontiers: Discover Islamic Art [online]. [cit. 2013-03-26] http://www.discoverislamicart.org/database_item.php?id=object;ISL;eg;Mus01;17;en.

⁸² Viz příloha č. 27. str. 56.

⁸³ Khalili, N. D.(2005): s. 59.

Na základě další ukázky z tohoto období si lze povšimnout, že se také vyskytovaly knihy, které nebyly napsány pouze jedním stylem písma, ale kombinací dvou odlišných. Tento list Koránu,⁸⁴ pocházející také z poloviny 16. století, je napsán ve stylu písma *Al-muhaqqaq* a *Ar-rajhání*. Nadpis *súry* je v písmu *At-tult*. List pochází z velkého Koránu pravděpodobně pocházejícím z Káhiry.⁸⁵

Vyskytovaly se také snahy vymanit se z tradičních technik a vzorů iluminace. Ukázkou toho je Korán, který se nachází v muzeu tureckého a islámského umění v Istanbulu. Jméno původního vlastníka není známo, pravděpodobně byla kniha dána jako dar do některé mešity nebo hrobky. Rozměry tohoto díla jsou 33,5 cm na výšku a 23,5 na šířku. Je datován roku 1494 v dubnu. Kniha obsahuje 265 stran, většina stran je popsána čtrnácti řádky písmem *An-nasch* černým inkoustem. Každý řádek textu je orámován ne moc výrazným rámečkem ve tvaru připomínající obláčky na světle hnědém podkladu. Takto upravený text si můžeme prohlédnout na ukázce úvodní strany. Text se nachází v horní polovině stránky a zbytek listu je zdoben barevnými květinovými ornamenty, inspirujícími se čínskými motivy na žlutém a místy modrém podkladu. Knižní vazba je kožená na vnější straně zbarvena v ornamentové části do tmavě červené barvy a ve vnitřní straně do tmavě zelené. Celá vnější strana vazby je zdobena květinovými motivy ve zlaté barvě. Tento Korán je dílem kaligrafa *Šajcha Hamdulláha*, který založil kaligrafickou školu. On sám byl také učitelem sultána Bajezida II. (1447-1512). Toto dílo, napsané již zmíněným kaligrafem v roce 1494, patří mezi nejvýznamnější díla z období vlády tohoto sultána.

4.3.4 Maghrebské korány

Na konci vlády Marínovské dynastie, která vládla na území dnešního Maroka v letech 1215-1465, se rozmohla produkce koránů, kdy při jejich výrobě byl jako hlavní materiál používán papír a ne již pergamen. Ten byl až do 14. století považován za ušlechtlejší materiál pro šíření svatého textu.

Díla pocházející ze 14. století se moc často, jak v muzeích, tak v soukromých sbírkách, neobjevují. Korán, který se řadí do této doby, si můžeme prohlédnout na

---

⁸⁴ Viz příloha č. 28. str. 57.

⁸⁵ Khalili, N. D.(2005): s. 59.

ukázce datované roku 1386-87.⁸⁶ Na jedné stránce o rozměru 24,4 cm na výšku a 18,5 cm na šířku se nachází sedmnáct řádků napsaných písmem *Al-maghribí* tmavě hnědým inkoustem. Tento Korán obsahuje celkem 61 stran. Nadpisy kapitol jsou napsány ve stylu *kúfického* písma cihlově oranžovou barvou.⁸⁷

Krásnou ukázkou rukopisu psaného na papíře je Korán⁸⁸ pocházející z 15. - 16. století za vlády Vattásovců (1465 – 1554). Jedná se o Korán, který byl dvanáctidílný. Na každé straně se nachází sedm řádek napsaných ve stylu písma *Al-maghribí*. Na první pohled nás zaujme jeho netypický vzhled – text byl napsán tekutým stříbrem na tmavě zeleném papíru. Vokalizační značky jsou značeny zlatě, některé červeně a modře a osmilisté květinové ornamenty, oddělující každý verš, jsou v barvě zlaté. Arabským písmenem *há* ve tvaru slzy byla oddělena každá skupina po pěti verších. Tento exemplář je o rozměrech 22 cm na výšku a 16,5 cm na šířku a je v současné době uložen v Národní knihovně v Rabatu.⁸⁹

4.4 Korány 16. století

4.4.1 Korány z období Safíjovců a Qádžárovců

Městy, kde produkce koránů v 16. století byla největší, byly Tabríz, Šíráz a Herát. Nejvíce v oblibě byly jednoduché korány, které se otevíraly pomocí medailonku, který obsahoval koránské verše. Písmo, které bylo použito pro samotný text, bylo většinou písmo *An-nasch* a *Al-muhaqqaq*, v nadpisu *súr* bylo používáno písmo *Ar-ruqa'*. Úvodní *súry* byly výrazně iluminované. Jednotlivé verše byly oddělovány zlatými rozetami, hvězdičkami a ozdobami kruhovitých tvarů. Skupiny po pěti nebo deseti verších byly odděleny kruhovými značkami po okrajích. Tyto značky, oddělující verše, obsahovaly palmety (ornament tvořený pěti nebo i více listy, které vytvářejí osově souměrný vějíř), květy nebo arabská slova „*chamsa*“ nebo „*ašara*“ písmem *At-tult* znamenající v arabském jazyce „pět“ nebo „deset“.

---

⁸⁶ Viz příloha č. 29. str. 58.

⁸⁷ Fogg, Sam. *The Illuminated Word: The Qur'an, 650-1930* [online]. 2008 [cit. 2013-04-02]. Dostupné z: www.samfogg.com/exhpdf.php?id=17.

⁸⁸ Viz příloha č. 30. str. 58-59.

⁸⁹ Museum with no frontiers: Discover Islamic Art [online]. [cit. 2013-03-25]. Dostupné z: http://www.discoverislamicart.org/database_item.php?id=object;ISL;ma;Mus01_F;28;en.

Jeden z nejkvalitněji dochovaných safijovských koránů je Korán⁹⁰ vyrobený v Šírázu nebo Kazvínu (přesný původ je bohužel neznámý) datovaný roku 1552. Každá strana textu je rozdělena do několika částí, které jsou psány střídavě buď písmem *Al-muhaqqaq* v modré barvě nebo písmem *An-nasch* v barvě zlaté. Nadpisy *súr* jsou v barvě zlaté napsány písmem *At-tult*.⁹¹

Další exemplář z tohoto období je Korán⁹² pocházející z Íránu z města Herát z roku 1519. Tento Korán byl nejdříve rozdělen na třicet částí, později byl svázan do jednoho dílu a pak znovu rozdělen. Červené popisky, které můžeme spatřit pod hlavním textem, je perský překlad napsaný ve stylu písma *nastalíq*. Hlavní text je napsán písmem *An-nasch*. Rozměry jednoho listu jsou přibližně 24 cm na výšku a 16 cm na šířku. Kniha je chráněná koženým obalem.⁹³

Typická ukázka kožené knižní vazby⁹⁴ pocházející z tohoto období je vazba původem z Íránu. Uprostřed krytu se nachází zdobená prohlubeň mandlovitého tvaru. Zbytek krytu je rozčleněn do několika částí, které jsou pozlaceny a zdobeny kaligrafií. Klopa, která je připevněna k jednomu z krytů, je dekorovaná několika barvami. Takovéto knižní vazby byly typické jak pro celý Blízký východ, především pro Írán, kde se toto umění vyvinulo, tak i pro Turecko, kde se jejich výroba zdokonalila. Těmito vazbami se nechali inspirovat i evropští umělci. Benátské renesanční vazby a dokonce i nábytek byl zdoben v tomto duchu blízkovýchodního umění.⁹⁵

4.4.2 Osmanské korány

Na přelomu 15. a 16. století byl nejvýznamnějším kaligrafem Osmanské říše *Šejk Hamdulláh*. Byl učitelem kaligrafie budoucího sultána *Bajezida II.* a ovlivnil další generace kaligrafů. Svým uměleckým stylem kaligrafie se podílel přibližně na padesáti vydáních koránů, několika modlitebních knihách a náboženských listů. Jedním z děl,

---

⁹⁰ Viz příloha č. 31. str. 59.

⁹¹ Khalili, N. D.(2005): s. 57.

⁹² Viz příloha č. 32. str. 60.

⁹³ The David Collection [online]. [cit. 2013-03-10]. Dostupné z: <http://www.davidmus.dk/en/collections/islamic/dynasties/safavids>.

⁹⁴ Viz příloha č. 33. str. 60.

⁹⁵ The Metropolitan Museum of Art [online]. [cit. 2013-03-28]. Dostupné z: <http://www.metmuseum.org/Collections/search-the-collections/140008680>.

kteře prošlo rukama tohoto významného kaligrafa, je Korán⁹⁶ datovaný přibližně roku 1500 na území dnešního Turecka. V současné době je tento Korán uložen v muzeu Agy Khana v kanadském Torontu. Kniha je napsána ve stylu písma *An-nasch*. Stránky obsahující první dvě *súry* jsou bohatě zdobeny různorodou iluminací. Jedná se o orámovaný zmenšený dvojlist, popsaný také písmem *An-nasch*. Tento dvojlist je orámován iluminovanými panely, podtrhující celkový dojem tohoto stylu úpravy koránu. Iluminátor na tomto výjevu používá tři vkusně se doplňující barvy. Červené tenké linie ohraničující modro zlaté ornamenty, lemující jak text, tak i zmenšený dvojlist. Rozměry toho díla jsou 39,2 cm na výšku a 26,5 cm na šířku.⁹⁷

Tato ukázka Koránu⁹⁸ pochází z roku 1556, kniha se nachází v knižní vazbě. Křyt knihy je v tmavě modré barvě a na něm jsou vystouplé zlaté květinové ornamenty. Na každé stránce se nachází šest řádků textu napsaných písmem *At-tult* světle hnědé nebo zlaté barvy, vokalizační znaménka jsou v tmavě modré barvě. Text je orámován několika bohatě iluminovanými panely. Iluminace je převážně ve zlaté barvě na modrém podkladu.⁹⁹

4.5 Korány 17. - 19. století

V 17. a na počátku 18. století se v textu safijovských koránů objevovalo písmo *An-nasch* v černé barvě a to jako hlavní text. Ten byl často prokládán mezi řádkami perskými glosy, které byly v písmu *nastaliq*. Písmo *Ar-ruqa'* v bílé nebo červené barvě zdobilo nadpisy *súr*. Hlavními centry výroby koránů tohoto období byla města Isfahán a Šíráz. Během 19. století bylo plno safijovských koránů, pocházejících ze 17. století, opraveno.

V období vlády Qádžárovců (od roku 1796) bylo vyrobeno mnoho koránů, které obsahovaly velmi bohatou iluminaci. V jejich textu se nejčastěji objevovalo písmo *An-nasch* a perské glosy napsané písmem *nastaliq* vepsané mezi řádky.

---

⁹⁶ Viz příloha č. 34. str. 61.

⁹⁷ Aga Khan Museum [online]. [cit. 2013-03-28]. Dostupné z: <http://www.akdn.org/museum/detail.asp?artifactid=929>.

⁹⁸ Viz příloha č. 35. str. 61-63.

⁹⁹ Museum with no frontiers: Discover Islamic Art [online]. [cit. 2013-03-25]. Dostupné z: http://www.discoverislamicart.org/database_item.php?id=object;ISL;pa;Mus01;35;en.

Objevena byla nová technologie ve vázání knih. Obaly knih byly vytvořeny z lakovaných krytů, které byly vyrobeny technikou tzv. *papier-mâché* [papírmaš], což je směs drceného papíru, vody a lepidla, která se lila do forem a následně se sušila. Vzniknutý tvar byl potažen velmi slabou vrstvou sádry, na kterou se malovaly různé květinové motivy. Celý kryt byl nakonec opatřen ochranným lakem. Tato metoda byla rozvinuta především v 19. století. Takto upravené vazby obsahující náboženské texty byly zdobeny rostlinnými motivy, kterými se tamější iluminátoři pravděpodobně inspirovali v evropských herbářích. Ty se dostaly do Íránu v polovině 17. století a to díky obchodním cestám. Na obalu knihy bychom našli například narcis, kosatec, tulipán a růže.¹⁰⁰ Knižní vazbu¹⁰¹, zhotovenou tímto způsobem, si můžeme prohlédnout na ukázce Koránu ze Šírázu z poloviny 19. století. Na této knižní vazbě je hlavním motivem květinový keř, na němž sedí dva ptáci, motiv je několikrát orámován střídavě zlatým a zeleným rámem. Rámování je zdobené jemnými ornamenty a květinovými vzory v červené a zelené barvě. Korán¹⁰², který je chráněn touto vazbou, je zdoben bohatou iluminací ve zlaté barvě. Jeho první tři dvojlisty jsou okázaleji zdobeny než zbytek knihy. Na prvním dvojlistu se nachází seznam súr, další dva, obsahující první *súru* (*al-Fátíha*) a začátek druhé *súry* (*al-baqara*), zdobí bohatě iluminované okraje ve zlaté barvě s drobnými květinovými motivy v barvě modré a červené, orámované slabým rámečkem v zelené barvě. Hlavní text byl napsán ve stylu písma *An-nasch* v černé barvě ve 14 řádcích na jedné straně. Mezi řádky jsou vepsané poznámky v červené barvě písmem *nastaliq*. Rozměry knihy jsou 36 cm na výšku a 23,5 cm na šířku.¹⁰³

Pro srovnání klasické kožené a lakované knižní vazby nám poslouží ukázka¹⁰⁴ z počátku 17. století. Pochází z Íránu, na ní si můžeme prohlédnout kaligrafickou práci, která se nachází po jejím obvodu. Celý kryt, který chránil knihu před poškozením, je ve zlaté barvě. Dozdoben pak byl vtištěnými ornamenty. Na ukázce také vidíme dekorace

---

¹⁰⁰ Gruber, Ch. (2010): s. 24

¹⁰¹ Viz příloha č. 36. str. 64.

¹⁰² Viz příloha č. 37. str. 65.

¹⁰³ Piotrovskij, M. B., Vrieze J. (1999): s. 120.

¹⁰⁴ Viz příloha č. 38. str. 66.

vnitřních stran – každý roh vazby je ozdoben zlatými ornamenty. Její rozměry jsou přibližně 24 cm na výšku a 19 cm na šířku.¹⁰⁵

Další ukázkou z toho období je Korán¹⁰⁶ z počátku 19. století, který je v současné době uložen v muzeu *Aga Khana* v Kanadě. Text celého Koránu je napsán ve stylu písma *An-nasch* a *At-tult*. Na dvoustránkovém frontispisu se nachází první *súra* (*al-fátiha*) a začátek druhé *súry* (*al-baqara*). Iluminován je palmetami v různých barvách na modrém pozadí. Strany jsou o rozměrech 22,6 cm a 16,9 cm.¹⁰⁷

Korány měly různé podoby vydání – velké, malé, objevovaly se i stočené svitky. Korány velmi malých rozměrů byly využívány i jako talismany, někdy jen vybrané verše či kapitoly, jindy celé korány. Tyto talismany byly většinou osmiúhelníkového tvaru. Aby se vešel celý text na tak malou plochu, musel být napsán velmi drobným písmem. Například talisman, který pochází z Persie ze 17. století, má tento typický tvar o rozměru 40 mm. Na jednu stránku se vešlo až 16 řádků textu. Stránky byly chráněny krytem skládajícím se ze dvou částí – přední a zadní, po jedné straně k sobě svázané. Tyto kryty jsou zdobeny květinovým motivem. Kovový obal na talisman pochází však až ze století devatenáctého.

Část svitku Koránu z 19. století¹⁰⁸ si lze prohlédnout na další ukázce. Tento svitek je o rozměrech 12,5 cm na výšku a dlouhý je 5 m a 75 cm. Je napsán tzv. *ghubari* písmem. Tento název je odvozen od arabského slova *ghubar*, což v překladu znamená prach. Toto písmo se vyznačuje velmi malými rozměry, díky nimž lze napsat celý Korán na velmi malou plochu. Stránka je tvořena drobným písmem v černé barvě, kde na některých místech je písmo vynechané a tyto vynechané bílé plochy vytvářejí při pohledu na celou stránku arabský nápis. Začátek svitku zdobí iluminace obdélníkovitého tvaru. Rám obdélníku je v červené barvě a na něm se nacházejí ornamenty připomínající koberec s typickými blízkovýchodními motivy nebo ornamenty nacházející se na některých knižních vazbách. Mezi těmito ornamenty se

---

¹⁰⁵ The Metropolitan Museum of Art [online]. [cit. 2013-03-28]. Dostupné z : <http://www.metmuseum.org/collections/search-the-collections/140002465?img=1>.

¹⁰⁶ Viz příloha č. 39. str. 67.

¹⁰⁷ Aga Khan Museum [online]. [cit. 2013-03-28]. Dostupné z : <http://www.akdn.org/museum/detail.asp?artifactid=1534#>.

¹⁰⁸ Viz příloha č. 40. str. 67.

nacházejí květinové dekorace drobných tvarů. Tyto koránské svitky nebyly typické pouze pro období Qádžárovců, ale objevovaly se již od 14. století i jinde po islámském světě.¹⁰⁹

4.5.1 Osmanské korány

Osmanské korány v 17. a 18. století dál používaly především písmo *An-nasch* pro hlavní text. Nadpisy *súr* byly na zlatém pozadí psány bílou barvou písmem *Ar-ruqa'*. Iluminaci dominuje zlaté a modré pozadí s květinovými motivy.

Od 18. století bylo turecké umění velmi ovlivněno evropským uměním. Takto ovlivněná díla se řadí do kategorie tzv. tureckého barokního a rokokového stylu. Nejkrásnější příklad tohoto stylu si lze prohlédnout na ukázce Koránu¹¹⁰ z roku 1843, který je v současné době uložen v muzeu tureckého a islámského umění v Istanbulu. Tento exemplář je psaný černým písmem *An-nasch* a nadpisy *súr* jsou napsány bílým písmem. Každý řádek textu je vsazen do rámečku tvaru oblaku na světle hnědém pozadí, tato textová políčka jsou na zlatém podkladu. Takto upravený text je orámován širokým rámem bohatě iluminovaným. V iluminaci jsou obsaženy různé pestrobarevné květinové motivy. Tento Korán má celkem 346 stran, rozměry jedné strany jsou 28 cm na výšku a 19 cm na šířku.¹¹¹

Během 19. století byla v Osmanské říši zavedena litografie (kamenotisk). Díky ní vzniklo několik velmi kvalitních napodobenin originálů rukopisů. Ale ručně psaná a iluminovaná díla pokračovala i nadále ve své výrobě.¹¹² V tomto období se umělci inspirovali také z dřívějších staletí osmanských koránů. Kaligraf Koránu, pocházejícího z poloviny 19. století, se nechal inspirovat umělcem a kaligrafickým mistrem z přelomu 15. a 16. století, kterým byl *Šajch Hamdulláh*. Dílo je napsáno ve stylu písma *An-nasch* a je velmi bohatě iluminováno modrou a zlatou barvou. Hlavní text se nachází pouze na

---

¹⁰⁹ Aha Khan Museum [online]. [cit. 2013-03-30]
<http://www.akdn.org/museum/detail.asp?artifactid=1096#>.

¹¹⁰ Viz příloha č. 41. str. 68.

¹¹¹ Museum whit no frontiers: Discover Islamic Art [online]. [cit. 2013-03-25]. Dostupné z:
http://www.discoverislamicart.org/database_item.php?id=object;ISL;tr;Mus01;36;en.

¹¹² Khalili, N. D.(2005): s. 60.

malé ploše z celkové plochy stránky v oválném tvaru. Velikost stran je 15,9 cm na výšku a 10,8 cm na šířku.¹¹³

4.5.2 Maghrebské korány

Od 12. století se druh písma v severní Africe příliš nezměnil. Ukázka Koránu¹¹⁴, pocházejícího z Maroka nebo Tuniska z 18. století, je toho důkazem. Frontispis exempláře je bohatě iluminovaný složitými geometrickými a rostlinnými motivy. Dekorace je na dobu poměrně konzervativní. Znaky, že tato kniha pochází až z 18. století, poukazují na vertikální formát, pestrou paletu barev iluminace a použití papíru. Rozměry díla jsou 20,3 cm na výšku a 15,2 cm na šířku.¹¹⁵

Zlatý věk produkce marockých rukopisů a kaligrafie je zaznamenán v poslední dekádě 19. století. Malé kapesní korány, používané jako talismany, se nacházejí jak po celém zbytku islámského světa, tak i v Maroku. Dvoudílný kapesní Korán¹¹⁶ je typickou ukázkou tohoto období. Dvoudílný set, jehož první díl obsahuje 224 stránek a druhý 252 stránek, je uložen do dřevěného boxu. Rozměry obou vydání jsou 7 cm na výšku a 7,7 cm na šířku. Každou stránku zdobí jedenáct řádek písma *al-maghribí*. Diakritická znaménka jsou v zelené, červené a žluté barvě. Nadpisy kapitol jsou psány červenou barvou a větším písmem, než je celý text. Knižní vazba je velmi kvalitně zpracovaná v červené barvě se zlatou dekorací.¹¹⁷

---

¹¹³ The Metropolitan Museum of Art [online]. [cit. 2013-03-28].

<http://www.metmuseum.org/Collections/search-the-collections/140010429>.

¹¹⁴ Viz příloha č. 42. str. 69.

¹¹⁵ The Metropolitan Museum of Art [online]. [cit. 2013-03-28]. Dostupné z:

<http://www.metmuseum.org/collections/search-the-collections/140010571?img=1>.

¹¹⁶ Viz příloha č. 43. str. 70.

¹¹⁷ Fogg, Sam. *The Illuminated Word: The Qur'an, 650-1930* [online]. 2008 [cit. 2013-04-02]. Dostupné z: www.samfogg.com/exhpdf.php?id=17.

5 Korány pocházející z dalších částí islámského světa

5.1 Indie

Produkce koránů se rozmohla v Indii během 14. – 16. století. Inspirovat se nechali zejména perskou výrobou koránů. Z předmughalského období se kvůli špatné politické situaci, kdy plno uměleckých děl bylo zničeno, dochovala koránská díla jen ve zlomkovité formě.¹¹⁸ Mughalští vládci byli známí svou zálibou ve všech odvětvích umění. Bohatství mughalského dvora se promítlo do velmi nákladných uměleckých kousků. V knihách se zvýšil výskyt bohatě zlacených iluminací, v koránech byla obsažena litanie o „devadesáti devíti Božích jménech“, výrazně zdoben byl také frontispis a samotným uměleckým dílem byly i knižní vazby.¹¹⁹

Od konce 14. století až do poloviny 16. století se indické korány psaly ve stylu písma *bihari*. Písmo bylo celkově rozsáhlejší, jeho horizontální linie byly poměrně široké a vertikální slabé a protáhlé. Příkladem ukázkou je Korán¹²⁰, který pochází pravděpodobně z 15. století. Většina slov hlavního textu je psána v černé barvě, slovo boží je v červené a nadpisy kapitol ve zlaté barvě. Po stranách hlavního textu se nacházejí perské popisky. Po pravé straně textu pak nalezneme výraznou iluminaci dvou stejných prolínajících se motivů ve tvaru kapky. Větší z nich, zhotovená světle modrou barvou, v sobě ukrývá menší, obdobného tvaru. Ta je však graficky mnohem rozmanitější. Ukrývá v sobě hned několik ornamentů – tři barevně odlišné kruhy lemující kosočtverec s arabským nápisem, jenž plynule přechází do špičky celého útvaru.¹²¹

V 17. století se indické rukopisy nechaly inspirovat perskými z 15. – 16. století. Z druhé poloviny 17. století pochází Korán¹²², jehož původ by mohl na první pohled být odhadován právě na perskou výrobu koránů ze Šírázu, ale není tomu tak. Tento exemplář se řadí právě k rukopisům pocházejících z Mughalské říše. Je rozdělen na

---

¹¹⁸ Tamtéž s.

¹¹⁹ Tamtéž s.

¹²⁰ Viz příloha č. 44. str. 70.

¹²¹ The Metropolitan Museum of Art [online]. [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: <http://www.metmuseum.org/Collections/search-the-collections/140010232>.

¹²² Viz příloha č. 45. str. 71.

určitá pásma o různé šířce. Takovéto ztvárnění bylo typické pro mnoho koránů z tohoto období. Textová pole byla napsána ve zlaté a černé barvě písmem *An-nasch*. Text je orámován černým slabým rámečkem, zdobeným bílými a červenými květy drobné velikosti, který je lemován širším polem ve světle modré barvě dekorovaným různými květinovými motivy v černo – žluto – oranžové barvě. Přibližně v polovině stránky se nachází zlato – zelený ornament, který byl typický právě pro indické rukopisy ze 17. století. Na poslední straně tohoto Koránu se nacházejí údaje o písáři a datu ukončení knihy (květen – červen 1682).¹²³

Pro iluminace koránů, pocházejících z Kašmíru z 19. století, je typická kombinace modré a zlaté barvy. Takto okázale zdobený exemplář si lze prohlédnout na ukázce Koránu¹²⁴ z tohoto období. Hlavní text v černé barvě zabírá pouze malou část z celkové plochy stránky. Text se nachází v obdélníkovém rámečku. Zbytek strany byl věnován bohaté iluminaci, která měla čtenáře hned na první pohled zaujmout.¹²⁵

5.2 Indonésie

První koránské texty pocházející z Indonésie se zachovaly až ze 17. a 18. století. Jako ukázkou indonéského Koránu¹²⁶ jsem vybrala dílo, které pochází z prosince roku 1804. Samotný text se nachází v malém obdélníkovém rámečku, jenž je obklopen několika iluminovanými panely, ve kterých převládá červená a hnědá barva. Kolem panelů se nachází rám s geometrickými prvky. Nadpisy kapitol jsou v bílé barvě na černém pozadí. Obvod celého dvojlistu je lemován drobnými ornamenty v černé, bílé a červené barvě. Po pravé a levé straně dvojlistu se nacházejí popisky také v barvě červené a černé. Hlavní text byl napsán písmem *At-tult* a okrajové poznámky v písmu *An-nasch*. Dílo je o rozměrech 35,5 na výšku a 20 cm na šířku a v současné době je uloženo v muzeu Agy Khana v Torontu.¹²⁷

---

¹²³ Canby, S. *The Qur'an* [online]. 2012 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: <http://islamic-arts.org/2012/the-qur'an/>.

¹²⁴ Viz příloha č. 46. str. 72.

¹²⁵ The Metropolitan Museum of Art [online]. [cit. 2013-03-28]. Dostupné z: <http://www.metmuseum.org/Collections/search-the-collections/140015307>.

¹²⁶ Viz příloha č. 47. str. 73.

¹²⁷ Aga Khan Museum [online]. [cit. 2013-03-28]. Dostupné z: <http://www.akdn.org/museum/detail.asp?artifactid=1092>.

5.3 Mauretánie

Vybraná ukázka Koránu z této oblasti je datována roku 1626. Na konci díla se nacházejí údaje o písaři. Iluminace Koránu je nejspíš o století mladší, pochází tedy pravděpodobně až z 18. století. Typickým znakem, připomínajícím korány z Maghrebu z 12. století, je písmo a čtvercový formát.¹²⁸

5.4 Východní Afrika

Již v 10. století byly arabskými obchodníky založeny ve Východní Africe osady, které se postupem času rozrůstaly. V těchto oblastech se díky obchodním cestám také rozšířilo náboženství a umění. Vznikala tak originální díla, ve kterých se mísil styl klasického islámského umění se stylem místním. Krásnou ukázkou takového díla je Korán z roku 1845, obsahující 162 stran popsaných devatenácti linkami.¹²⁹ Jednotlivé verše jsou značeny žlutou barvou, která také převládá v širokém rámu lemujícím hlavní text. Rám je zdoben tmavými skvrnami připomínajícími kůži divoké šelmy. Velikosti stran jsou 22 cm na výšku a 17,5 cm na šířku.¹³⁰

---

¹²⁸ Aga Khan Museum [online]. [cit. 2013-03-28]. Dostupné z: <http://www.akdn.org/museum/detail.asp?artifactid=1613>.

¹²⁹ Viz příloha č. 48. str. 73.

¹³⁰ Fogg, Sam. *The Illuminated Word: The Qur'an, 650-1930* [online]. 2008 [cit. 2013-04-02]. Dostupné z: www.samfogg.com/exhpdf.php?id=17.

6 Závěr

Korány prošly během staletí mnohými změnami. V raném období islámu již za *Muhammadova* života se začaly koránské verše sepisovat. Sepisovaly se různé části, které však nedávaly ucelené dílo. Umělecky zpracovány nebyly, sloužily pouze k uchování ústní tradice. Proto písmo nebylo tak zdobné jako v pozdějších dobách. Také iluminace, ať již značky oddělující jednotlivé verše, skupiny veršů nebo části Koránu tak ani frontispisy, nebyly tak markantně zdobené.

Velká změna v uměleckém zpracování se stala v 11. století, kdy se produkce koránů zvýšila a to hlavně díky zdokonalení výroby papíru. S vývojem materiálu se vyvíjelo i písmo a iluminace.

Takto velké změny neprobíhaly v celém islámském světě. Papír, jakožto hlavní materiál při tvorbě knih, se dlouhou dobu neujal v západním islámském světě v Maghrebu a jižním Španělsku. Tam se začal využívat až v 15. století. Maghreb se lišil i ve vývoji písma. V polovině 10. století se zde vyvinulo písmo *Al-maghribí*, které se využívalo i v následujících staletí a dalo by se říci, že téměř stejnou formu si uchovalo až do století devatenáctého.

Postupem času se korány začaly často zdobit velmi okázale, používala se drahá barviva papíru, písmo bylo ve zlaté nebo stříbrné barvě a zlato bylo hojně využíváno i v iluminacích zdobících stránky knihy. Umělecká díla nejvyšší kvality byla produkována ve 14. století především za vlády Mamlúků vládnoucích v Damašku a Káhiře. Díla, která byla honosně zdobena, byla často darována některé mešitě jako dar od samotného sultána.

Vzájemné ovlivňování mezi Evropou a Blízkým východem ve všech odvětví umění bylo patrné již v průběhu středověku. Renesanční umělci v Benátkách zdobili některé své knižní vazby a například i nábytek v duchu orientálního stylu. V 18. století se turečtí umělci nechávali inspirovat evropským uměním. Takto ovlivněná díla spadají do skupiny tzv. tureckého barokního a rokokového stylu. V 19. století se v Íránu rozmohla nová technologie ve vázání knih. Hlavními motivy na vazbách byly květiny, které umělci našli v evropských herbářích, a kterými se inspirovali. Tyto herbáře se dostaly do Íránu v 17. století díky obchodním cestám.

Cílem této práce bylo představit vývoj umělecké tradice Koránu a poskytnout čtenáři ucelený přehled vývoje používaného materiálu, písma, iluminace a v neposlední řadě také knižních vazeb a to v průřezu několika staletí.

Snaha o vytvoření „obecně platného vzorce“ pro daná období se podle mého názoru z velké části podařila, je ale nutné podotknout, že charakteristiky odpovídající určitým typům kritérií (chronologické členění, vládnoucí dynastie nebo geografické rozdělení) nelze jednoduše zobecňovat. Neboť různá zpracování, ať již v různých oblastech nebo časových vymezeních, se prolínají. Pro dané oblasti ale existují typické rysy, dle kterých korány lze jednoznačně rozdělit.

7 Seznam použité literatury a elektronických zdrojů

Odborná literatura

1. Bahbouh, Ch.: *Půvab arabské kaligrafie*, Dar Ibn Rushd, Praha, 2002
2. Baker, C. F.: *Qur'an Manuscripts: Calligraphy, Illumination, Design*, British Library, 2007
3. Daiber, V., Junod, B., Akbarnia, L. (ed.): *Schätze des Aga Khan Museum: Meisterwerke der islamischen Kunst*, Nicolai Verlag, Berlin, 2010
4. Gacek, A.: *Arabic Manuscripts: A Vademecum for Readers*, BRILL, 2009
5. Gruber, Ch. (ed.): *The Islamic Manuscript Tradition*, Indiana University Press, Bloomington and Indianapolis, 2010
6. Hrbek, I.: *Korán*, Levné knihy, a. s., Praha, 2010
7. Khalili, N. D.: *Islamic Art and culture: Timeline and history*, American University in Cairo Press, 2005
8. Leaman, O.: *Encyclopaedia of the Quran*, Routledge, 2005
9. Piotrovskii, M. B., Vrieze J.: *Earthly beauty, heavenly art: art of Islam*, De Nieuwe Kerk, Amsterdam, 1999

Internetové zdroje

1. Aga Khan Museum [online]. Dostupné z: <http://www.akdn.org/museum/>.
2. Canby, S. *The Qur'an* [online]. 2012. Dostupné z: <http://islamic-arts.org/2012/the-qur'an/>.
3. Fogg, Sam. *The Illuminated Word: The Qur'an, 650-1930* [online]. 2008. Dostupné z: www.samfogg.com/exhpdf.php?id=17.
4. The Metropolitan Museum of Art [online]. Dostupné z: <http://metmuseum.org/>.
5. The David Collection [online]. Dostupné z: <http://www.davidmus.dk/en/collections/islamic>.
6. Museum whit no frontiers: Discover Islamic Art [online]. Dostupné z: <http://www.discoverislamicart.org/index.php>.

8 Resume

This essay is focused on the development of an artistic tradition of Koran. The Readers will be apprized with all used materials/the readers will outline the development of materials used, development of writing, illuminations and bookbinding during several centuries.

The first chapter is focused on general infomations about Koran, division and editorship. The second chapter will be focused on the Arabian calligraphy inherently belonging to the development of this art. In the further chapter we can read about artistic elaborating of Koran from West Islamic world (such as Morocco and muslim Spain) to Iran and Afghanistan as are known today.

This chapter is chronologically structured into several subchapters. The division is split into three categories according to certain criterias such as: the chronological division, according dynasties and the geographic division - Magreb - (the countries of Northern Africa: from Libya to Morocco and muslim Spain) and Mashreq - (the denotation Mashreq as opposed to Maghreb, the islamic world from Egypt to Iran). The last chapter is focused on the development of Korans from another parts of the Islamic world (India, Indonesia and Eastern Africa).

Everything is accompanied by examples of Korans, used as a source when writing this work, which are typical for the certain period, dynasty or geographical region.

The aim is to provide the reader with an overview of the development of this beautiful art and to try and create a generally valid formula in creating Korans in different periods and places of work.

9 Přílohy

Příloha č. 1: Kúfické písmo

Zdroj:

<http://www.arabicalligraphy.com/classic-types/>, [2013-03-13].

Příloha č. 2: Kosočtvercové značky určující velikost písmena *alif* v různých stylech písma

Zdroj:

<http://logotalks.com/2010/01/01/arabic-latin-logo-adaptation/>, [2013-04-11].

Příloha č. 3: písmo At-tult

Zdroj:

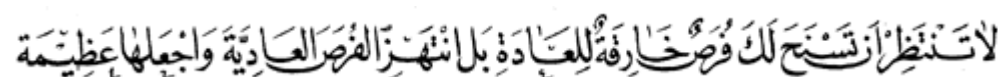
<http://www.arabicalligraphy.com/classic-types/>, [2013-03-13].

Příloha č. 4: písmo An-nasch

Zdroj:

<http://www.arabicalligraphy.com/classic-types/>, [2013-03-13].

Příloha č. 5: písmo Ar-ruqa‘

Zdroj:

<http://www.arabiccalligraphy.com/classic-types/>, [2013-03-13].

هَبِيرٌ لِلْمَرْدَانِ يَمُوتُ فِي سَبِيلِ فِكْرَتِهِ مِنْ إِنْ يَعِيشَ طُولَ الدَّهْرِ جَبَانًا عَنِ نَصْرَةِ وَطَنِهِ

Příloha č. 6: písmo nastalíq

Zdroj:

<http://www.arabiccalligraphy.com/classic-types/>, [2013-03-13].

رُبَّ يَوْمٍ بَكَيْتُ مِنْهُ فَلَمَّا صِرْتُ فِي غَيْزِهِ بَكَيْتُ عَلَيْهِ

Příloha č. 7: písmo Ad-díwání

Zdroj:

<http://www.arabiccalligraphy.com/classic-types/>, [2013-03-13].

أَعْمَلُ نَيْلَ الْكَمَالِ نَعْبَسُ لِبَدْلٍ وَأَعْمَلُ لَأَعْرَتِكَ الْكَمَالِ تَعْمُرُ - فَعْمَلُ

Příloha č. 8: list Koránu z první poloviny 8. století, Sýrie

Zdroj:

<http://www.davidmus.dk/en/collections/islamic/dynasties/umayyads>, [2013-10-03].

Příloha č. 9: list Koránu pocházející z 8. století, umajjovské období

Zdroj:

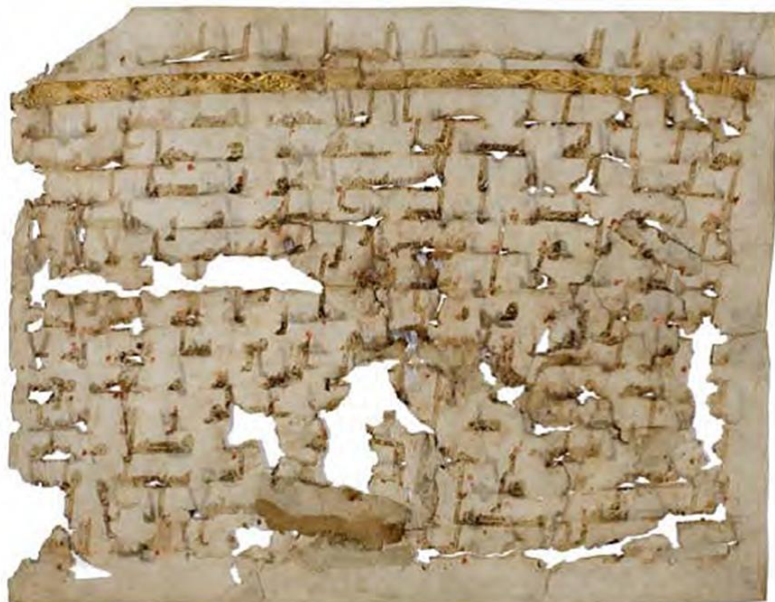
www.samfogg.com/exhpdf.php?id=17, [2013-04-02].

Příloha č. 10: fragment listu Koránu z raně abbásovského období

Zdroj:

www.samfogg.com/exhpdf.php?id=17, [2013-04-02].

Příloha č. 11: Modrý Korán, 9. století

Zdroj:

<http://www.davidmus.dk/en/collections/islamic/dynasties/northafrica/art>, [2013-07-03].

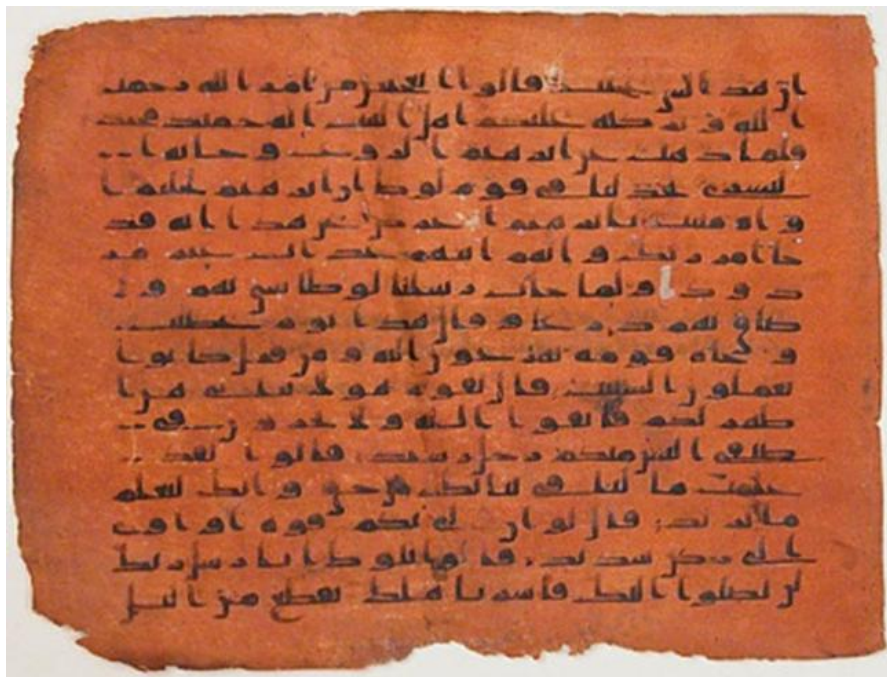

Příloha č. 12: Korán pravděpodobně z 9. století

Zdroj:

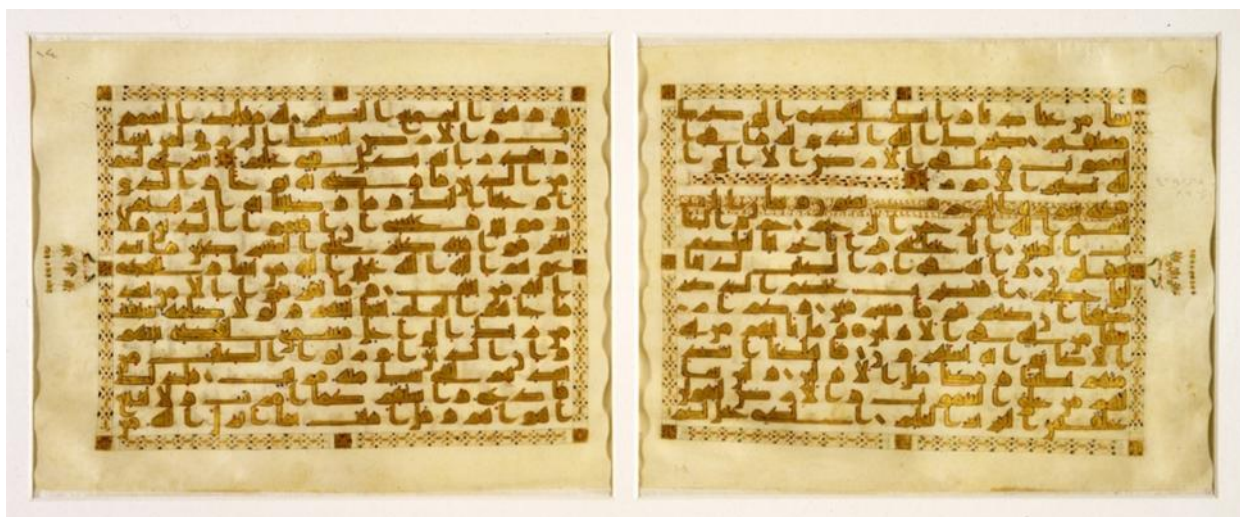
<http://www.metmuseum.org/Collections/search-the-collections/140011540>, [2013-04-03].

Příloha č. 13: Korán původem z Iráku nebo Sýrie, 9. století

Zdroj:

<http://www.davidmus.dk/assets/151/4.8-17-1990-Guld-koranside-recto-og-verso.jpg>; [2013-03-10].

Příloha č. 14: Al-Aqsá, Jeruzalém

Zdroj:

http://www.discoverislamicart.org/database_item.php?id=object;ISL;pa;Mus01;9;en, [2013-04-04].

Příloha č. 15: Isfahán, 993

Zdroj:

<http://metmuseum.org/Collections/search-the-collections/140006978>, [2013-04-13].

Příloha č. 16: Východní Írán nebo Afghánistán, 1180

Zdroj:

www.samfogg.com/exhpdf.php?id=17, [2013-04-13].

Příloha č. 17: Španělsko, 1250-1350

Zdroj:

www.samfogg.com/exhpdf.php?id=17, [2013-04-13].

Příloha č. 18: Španělsko nebo severní Afrika, 1250-1350

Zdroj:

www.samfogg.com/exhpdf.php?id=17, [2013-04-13].

Příloha č. 19: list Koránu, 10. -11. století, horizontální formát

Zdroj:

www.samfogg.com/exhpdf.php?id=17, [2013-04-13].

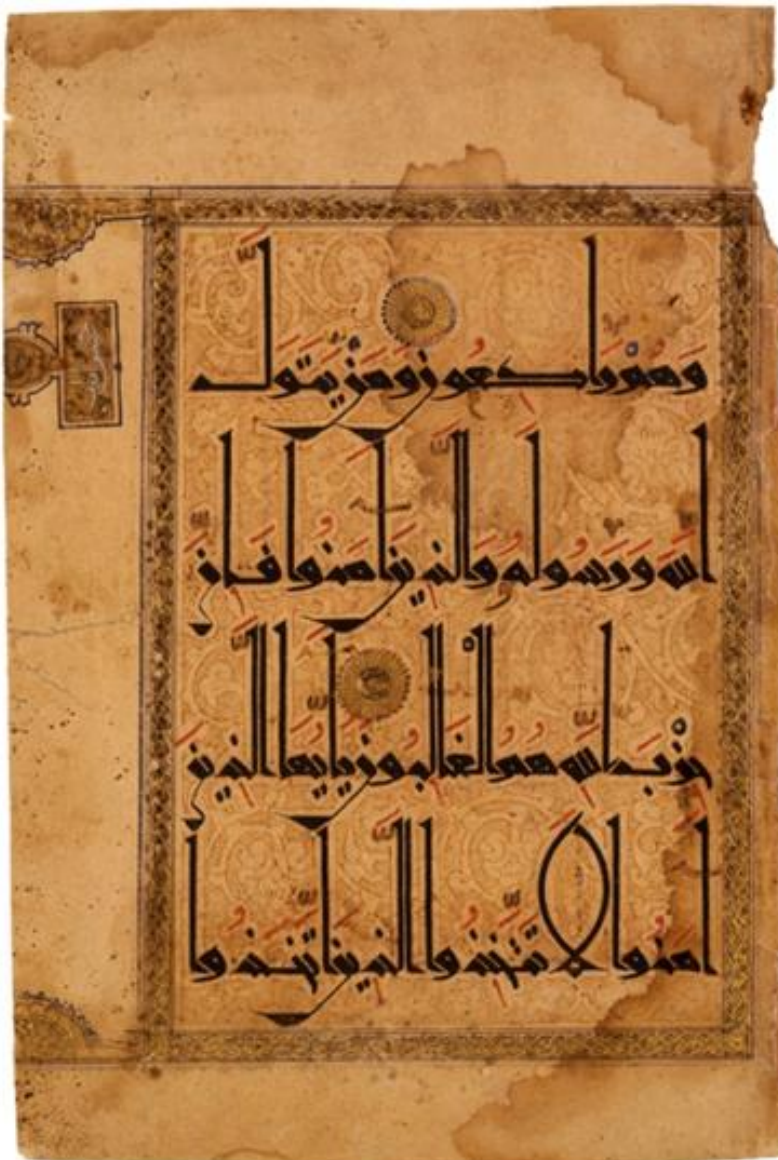

Příloha č. 20: Írán, 11. - 12. století, východní kúfí

Zdroj:

<http://www.davidmus.dk/assets/437/10.5-6-2004-recto-Blad-fra-ouestkufisk-koran.jpg>,
[2013-10-03].

Příloha č. 21: Korán psaný v písmu *bihari*

Zdroj:

<http://islamic-arts.org/2012/the-qur%E2%80%99an/>, [2013-03-22].

Příloha č. 22: Fragment Koránu, poč. 15. století, Samarkand

Zdroj:

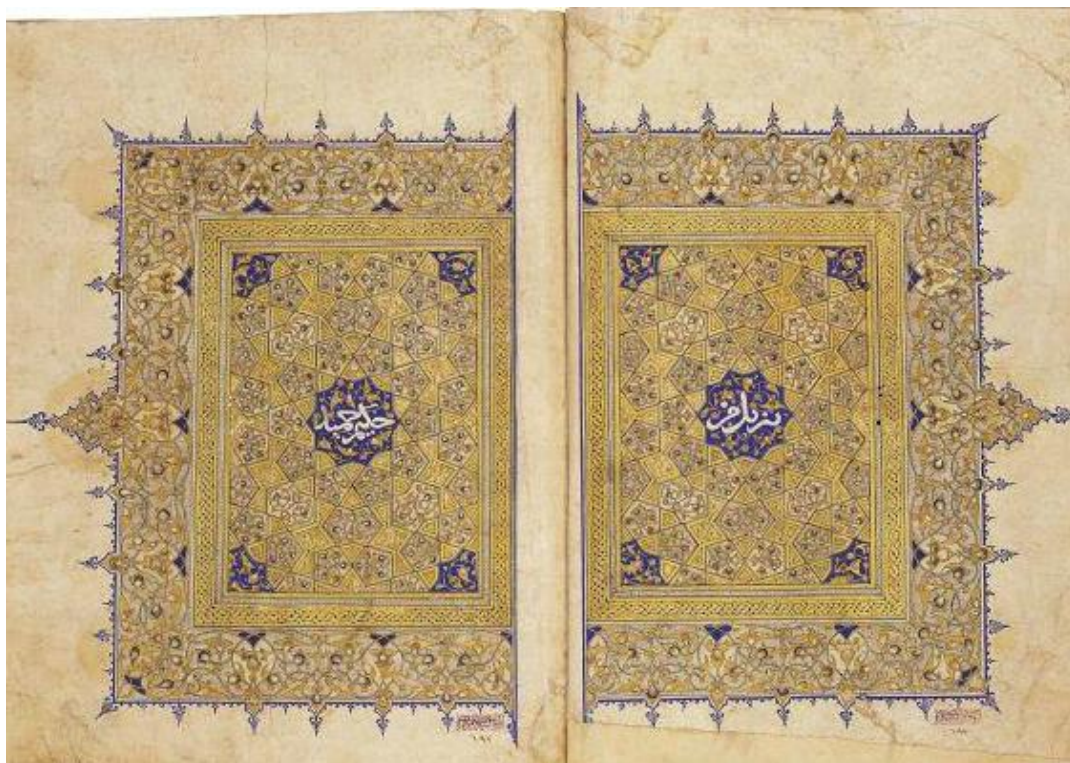
<http://www.davidmus.dk/en/collections/islamic/dynasties/timurids-and-turkmen>, [2013-04-14].

Příloha č. 23: Mamlúcký Korán, 1313

Zdroj:

http://www.discoverislamicart.org/database_item.php?id=object;ISL;tr;Mus01;22;en, [cit. 2013-04-13].

Příloha č. 24: Mamlúcký Korán, 1438 – 1453

Zdroj:

- a. http://www.discoverislamicart.org/zoom.php?img=http://www.museumwnf.org/images/lo_res/objects/isl/eg/1/9/1.jpg, [2013-04-13].
- b. http://www.discoverislamicart.org/zoom.php?img=http://www.museumwnf.org/images/lo_res/objects/isl/eg/1/9/1.jpg, [2013-04-13].

a.

© Discover Islamic Art (MWNF)

b.

© Discover Islamic Art (MWNF)

Příloha č. 25: Mamlúcký Korán, 14. – 15. Století

Zdroj:

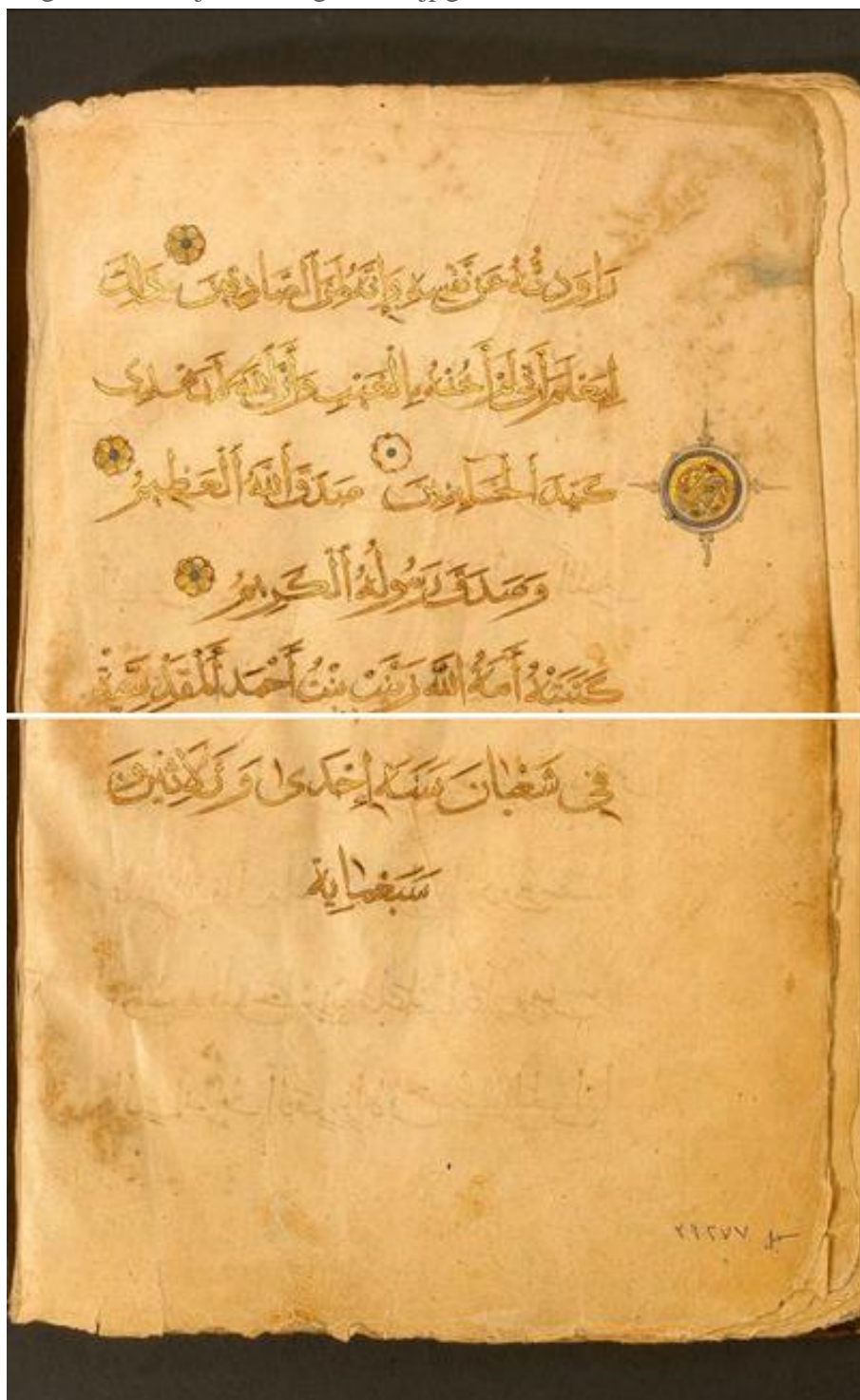
http://www.discoverislamicart.org/zoom.php?img=http://www.museumwnf.org/images/lo_res/objects/isl/se/1/6/1.jpg, [2013-04-13].

Příloha č. 26: Mamlúcký Korán, 1330

Zdroj:

- a. http://www.discoverislamicart.org/zoom.php?img=http://www.museumwnf.org/images/lo_res/objects/isl/eg/1/17/1.jpg, [2013-04-13].
- b. http://www.discoverislamicart.org/zoom.php?img=http://www.museumwnf.org/images/lo_res/objects/isl/eg/1/17/2.jpg, [2013-04-13].

a.

ما دامت السموات والارض وما شئت ان
 ربك فقال طاهره واما الذين سجدوا لله
 على الوجوه اما دامت السموات والارض وما
 شئت عظامهم سجود ولا تكفون من سجودنا
 بعضه ولا ما سجود قالوا سبحان اباؤهم
 من قبل ان نولد ولم يصيبهم من قبل من قوس ولقد
 اتينا موسى الكتاب فاحمل فيه اول كلمة
 من عند ربك انفسهم من انهم لم يركبوا
 وان كل ما لبسوا من ربك افعالهم ما اجاب

b.

Příloha č. 27: polovina 16. Století, Osmanská říše

Zdroj:

Khalili, N. D.: *Islamic Art and culture: Timeline and history*, American University in Cairo Press, 2005

Příloha č. 28: polovina 16. století, Osmanská říše

Zdroj:

Khalili, N. D.: *Islamic Art and culture: Timeline and history*, American University in Cairo Press, 2005.

Příloha č. 29: Korán původem z Maroka z města Fez, 1386-87

Zdroj:

www.samfogg.com/exhpdf.php?id=17, [2013-04-13].

Příloha č. 30: Vattásovský Korán z 15. – 16. století

Zdroj:

- a. http://www.discoverislamicart.org/zoom.php?img=http://www.museumwnf.org/images/lo_res/objects/isl/ma/1_f/28/1.jpg, [2013-04-13].
- b. http://www.discoverislamicart.org/zoom.php?img=http://www.museumwnf.org/images/lo_res/objects/isl/ma/1_f/28/2.jpg, [2013-04-13].

a.

b.

Příloha č. 31: Širáz nebo Kazvín, 1552

Zdroj:

Khalili, N. D.: Islamic Art and culture: Timeline and history, American University in Cairo Press, 2005, s. 57.

Příloha č. 32: Írán, Herát, 16. století

Zdroj:

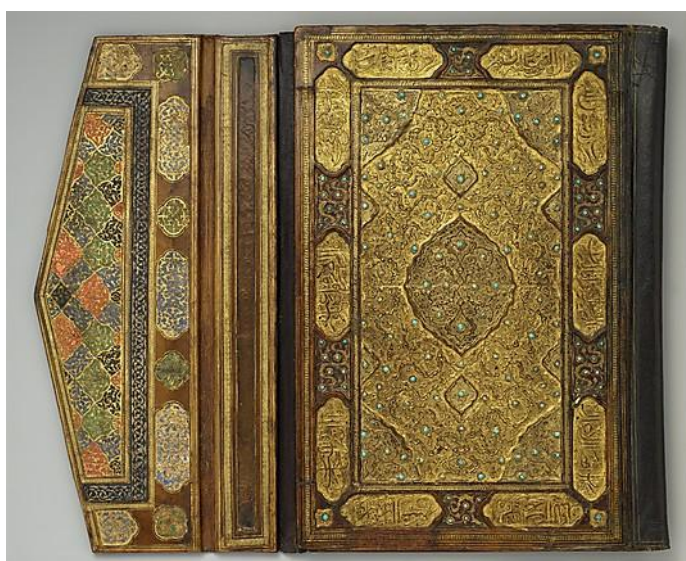
http://www.davidmus.dk/assets/979/17_1-9-2002-bog28-Yari-Koranen.jpg, [2013-10-03].

Příloha č. 33: Írán, 16. století

Zdroj:

<http://www.metmuseum.org/Collections/search-the-collections/140008680>, [2013-04-13].

Příloha č. 34: Turecko, 1500

Zdroj:

<http://www.akdn.org/museum/detail.asp?artifactid=929>, [2013-04-13].

Příloha č. 35: Osmanská říše, 1556

Zdroj:

- a. http://www.discoverislamicart.org/zoom.php?img=http://www.museumwnf.org/images/lo_res/objects/isl/pa/1/35/1.jpg, [2013-04-13].
- b. http://www.discoverislamicart.org/zoom.php?img=http://www.museumwnf.org/images/lo_res/objects/isl/pa/1/35/2.jpg, [2013-04-13].
- c. http://www.discoverislamicart.org/zoom.php?img=http://www.museumwnf.org/images/lo_res/objects/isl/pa/1/35/3.jpg, [2013-04-13].
- d. http://www.discoverislamicart.org/zoom.php?img=http://www.museumwnf.org/images/lo_res/objects/isl/pa/1/35/4.jpg, [2013-04-13].

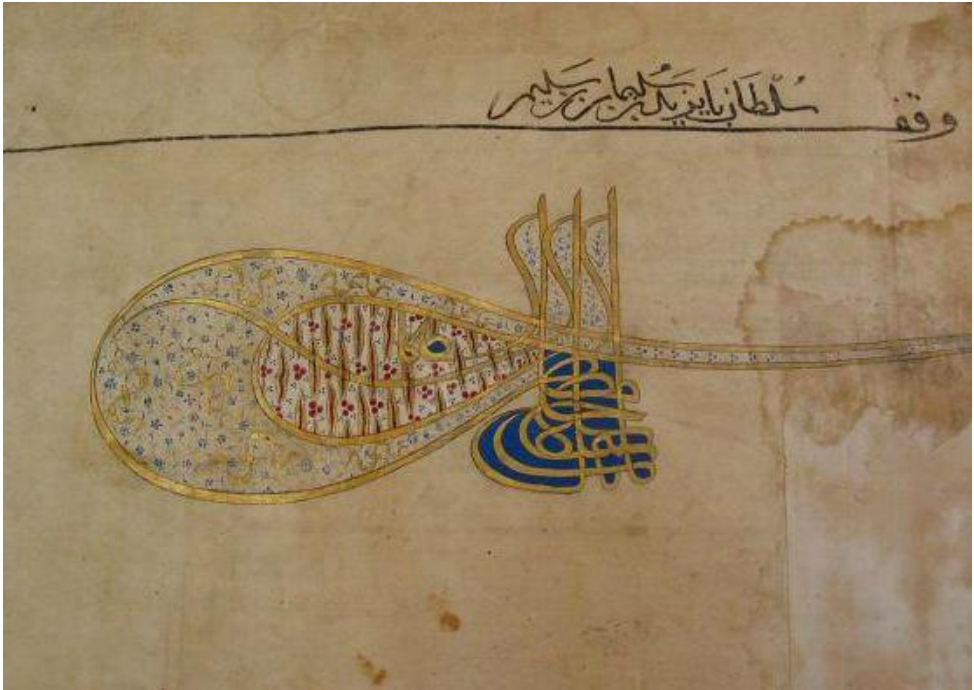

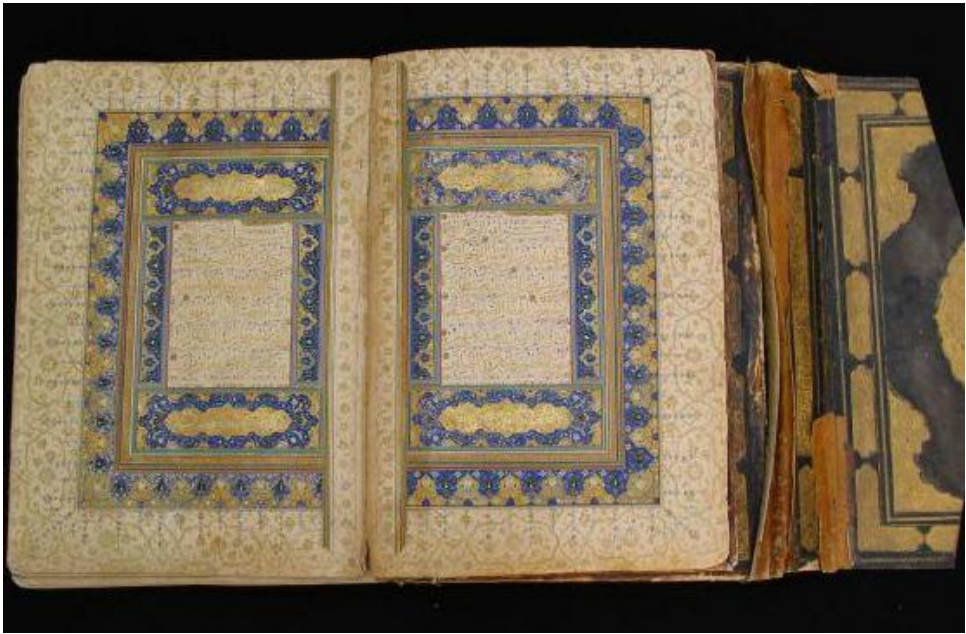
a.

b.

c.

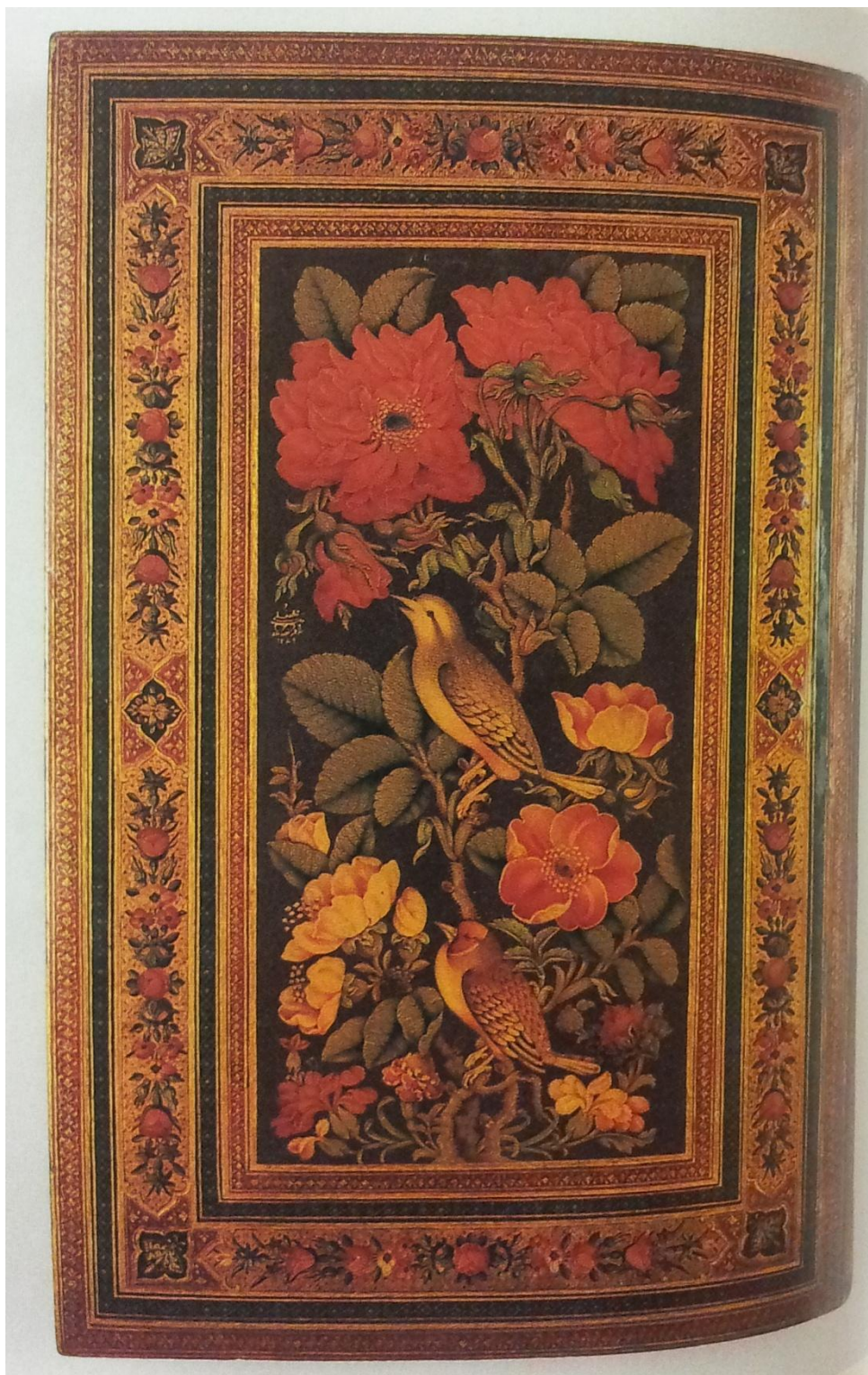
d.

Příloha č. 36: Šíráz, 19. století

Zdroj:

Piotrovskii, M. B., Vrieze J.: *Earthly beauty, heavenly art: art of Islam*, De Nieuwe Kerk, Amsterdam, 1999, s. 120.

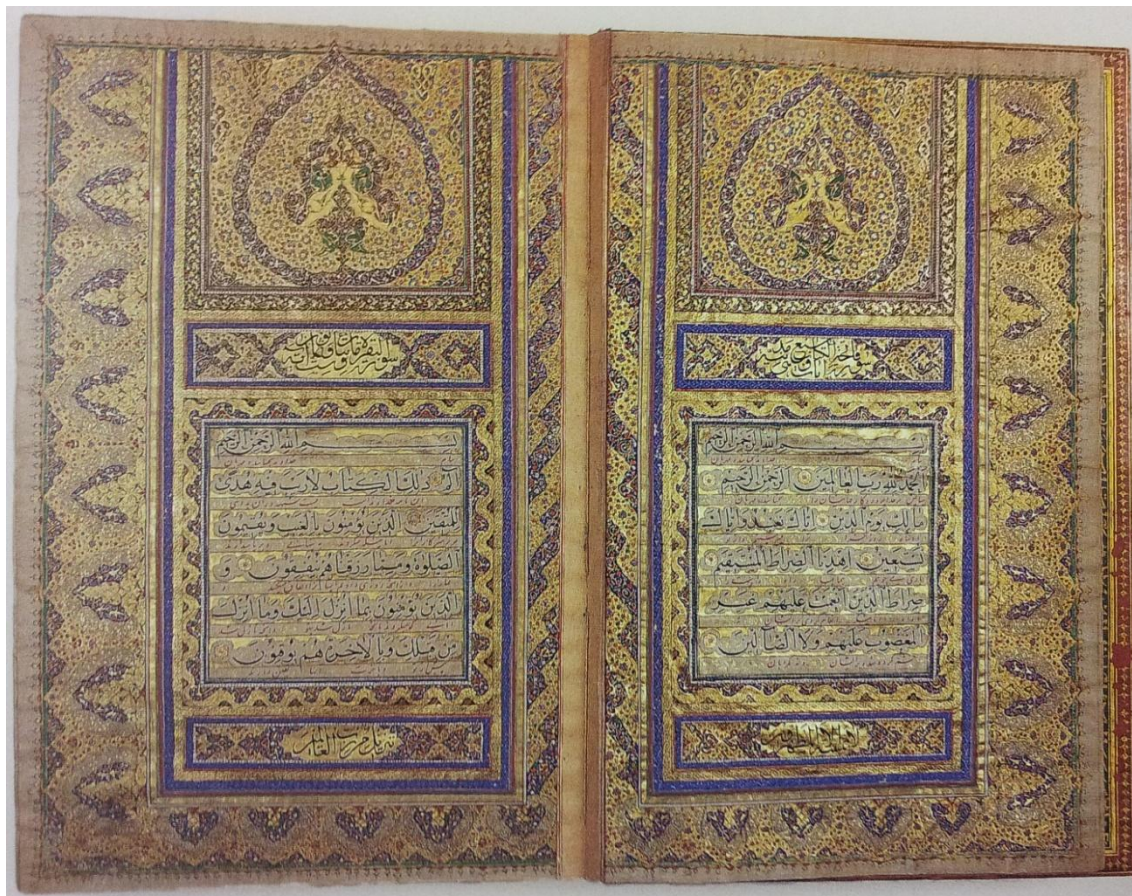

Příloha č. 37: Šíráz, 19. století

Zdroj:

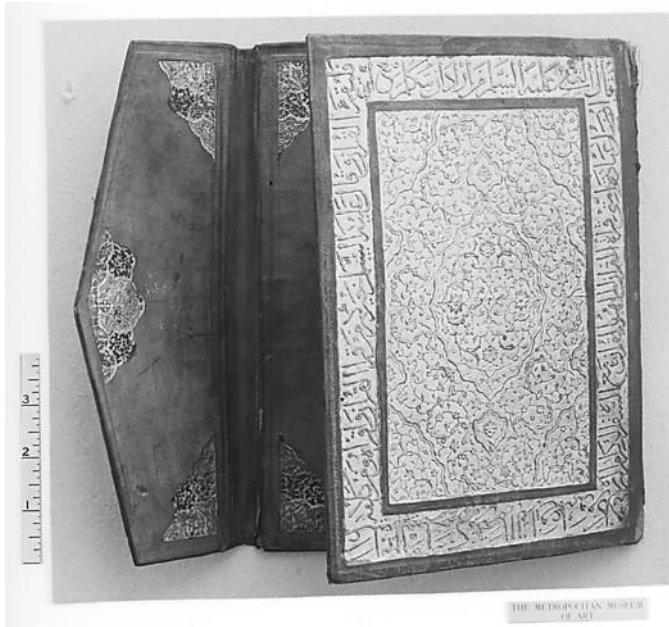
Piotrovskii, M. B., Vrieze J.: *Earthly beauty, heavenly art: art of Islam*, De Nieuwe Kerk, Amsterdam, 1999, s. 120.

Příloha č. 38: knižní vazba, 17. století, Írán

Zdroj:

- a. <http://www.metmuseum.org/collections/search-the-collections/140002465?img=1>, [2013-04-13].
- b. <http://www.metmuseum.org/collections/search-the-collections/140002465?img=0>, [2013-04-13].

a.

b.

Příloha č. 39: Qádzárovský Korán z 19. století

Zdroj:

<http://www.akdn.org/museum/detail.asp?artifactid=1534#>, [2013-04-13].

Příloha č. 40: 19. století, písmo *ghubari*

Zdroj:

<http://www.akdn.org/museum/detail.asp?artifactid=1096#>, [2013-04-13].

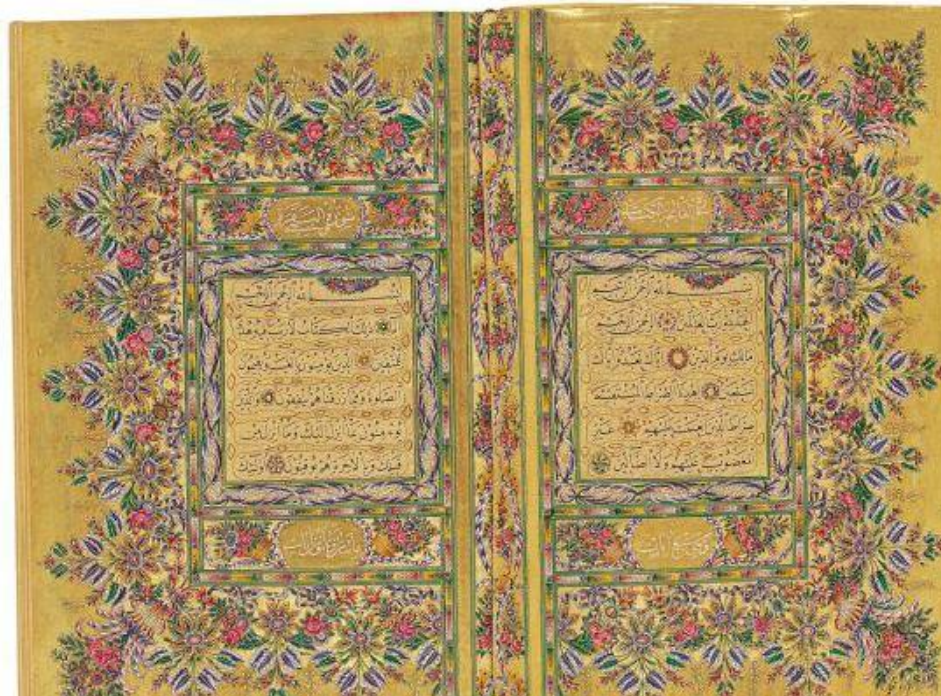

Příloha č. 41: Osmanská říše, 1843

Zdroj:

- a. http://www.discoverislamicart.org/zoom.php?img=http://www.museumwnf.org/images/lo_res/objects/isl/tr/1/36/1.jpg, [2013-04-13].
- b. http://www.discoverislamicart.org/zoom.php?img=http://www.museumwnf.org/images/lo_res/objects/isl/tr/1/36/2.jpg, [2013-04-13].

a.

b.

© Discover Islamic Art (MWNF)

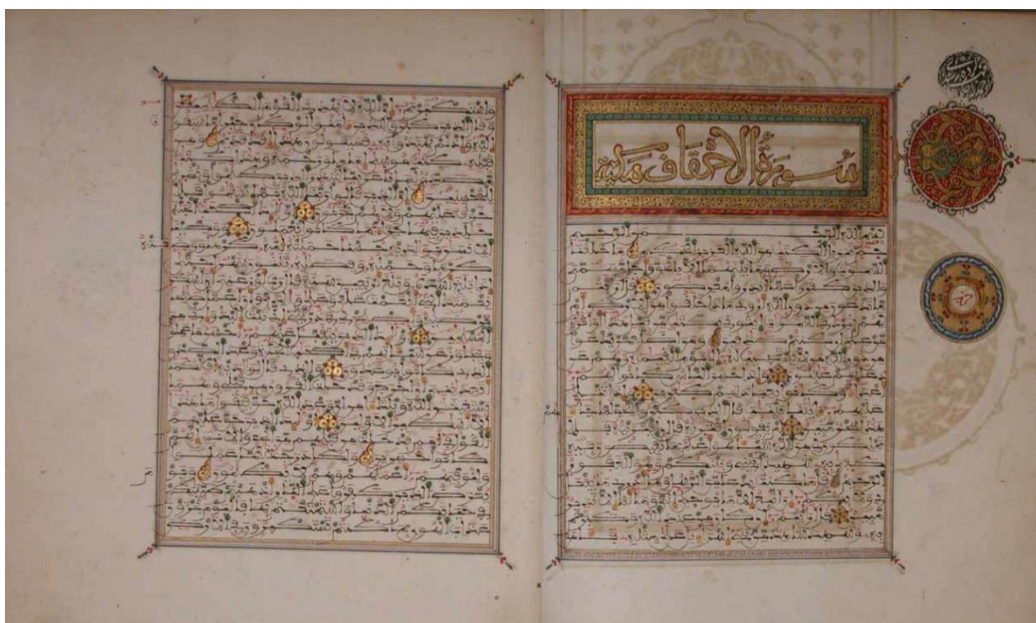
Příloha č. 42: Maroko nebo Tunisko, 18. století

Zdroj:

- a. <http://www.metmuseum.org/collections/search-the-collections/140010571?img=1>, [2013-04-13].
- b. <http://www.metmuseum.org/collections/search-the-collections/140010571?img=5>, [2013-04-13].

a.

b.

Příloha č. 43: 19. století, Maroko

Zdroj:

www.samfogg.com/exhpdf.php?id=17, [2013-04-13].

Příloha č. 44: 15. století, pismo *bihari*

Zdroj:

<http://www.metmuseum.org/Collections/search-the-collections/140010232>, [2013-03-27].

Příloha č. 45: Mughalská říše, 17. století

Zdroj:

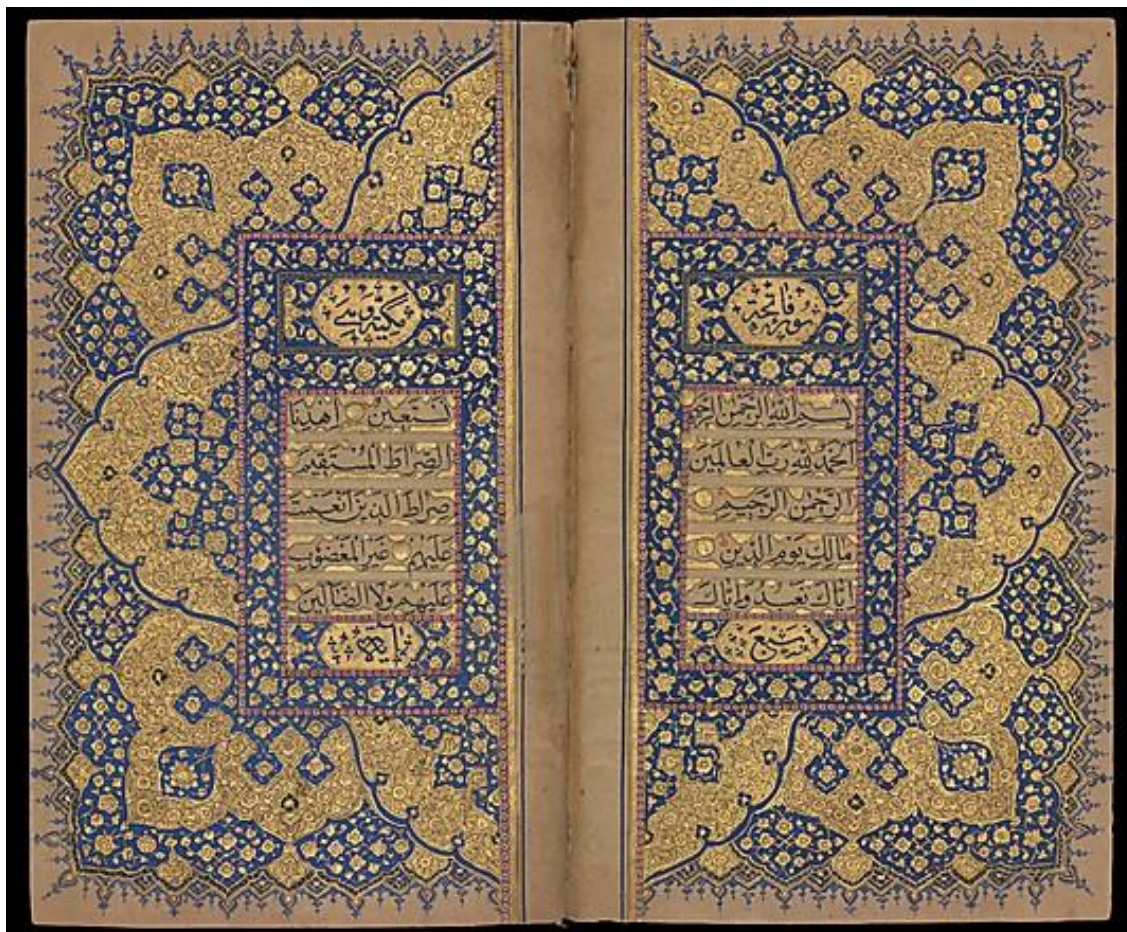
<http://islamic-arts.org/2012/the-qur%E2%80%99an/>, [2013-03-21].

Příloha č. 46: Kašmír, 19. století

Zdroj:

<http://metmuseum.org/Collections/search-the-collections/140015307>, [2013-04-13].

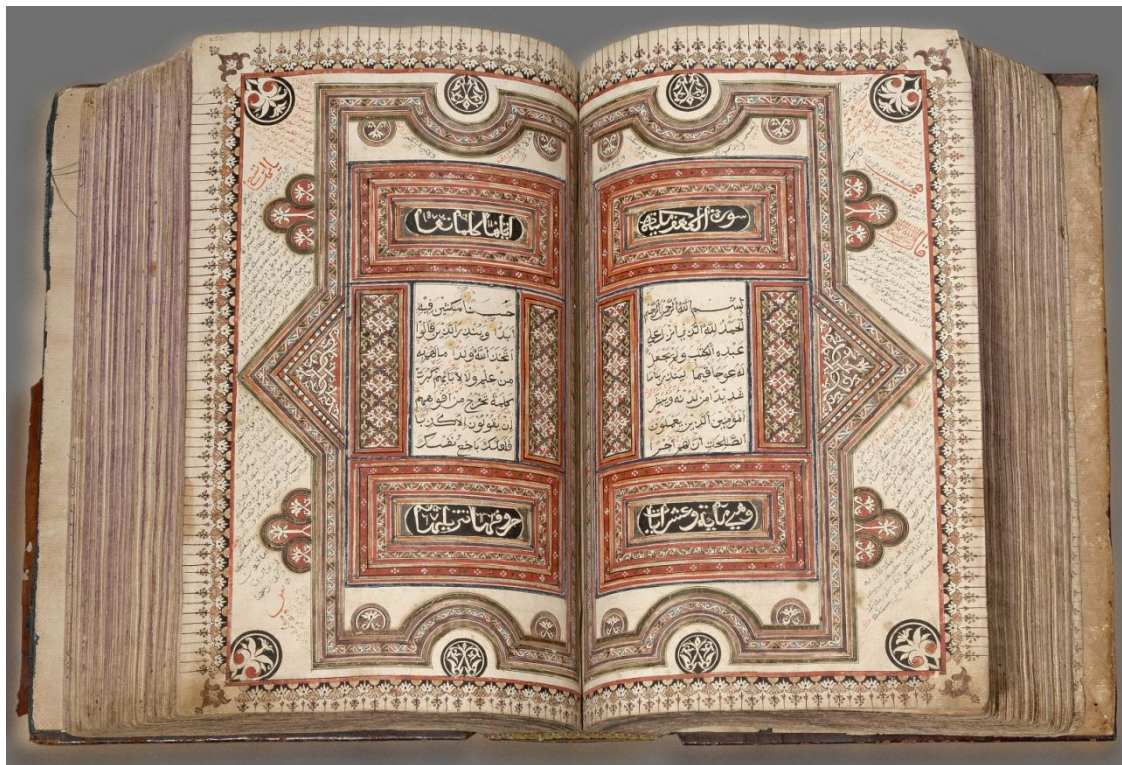

Příloha č. 47: Indonésie, 1804

Zdroj:

<http://www.akdn.org/museum/detail.asp?artifactid=1092>, [2013-04-13].

Příloha č. 48: Korán z Východní Afriky, 1845

Zdroj:

www.samfogg.com/exhpdf.php?id=17, [2013-04-13].

